

เอกสารวิชาการ

เรื่อง

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจาก
การปลดกัญชาออกจากสถานะยาเสพติดให้โทษ

โดย

นางสาวรฐา เบญจพลานนท์

กองควบคุมวัตถุเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

กระทรวงสาธารณสุข

คำนำ

กัญชาเคยถูกควบคุมเป็นยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษมาโดยตลอด แต่ปัจจุบันด้วยกฎหมายทำให้พืชกัญชาไม่ถูกควบคุมอีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นส่วนของกิ่ง ก้าน ใบ ลำต้น ราก รวมถึงช่อดอกซึ่งมีสาร THC อยู่ปริมาณมากและเป็นส่วนที่มักถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดได้ และด้วยกัญชามีฤทธิ์ทำให้เสพติดและส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการได้รับพิษจากกัญชา มีข้อมูลแนวโน้มการเสพติดมากกว่าในผู้ใหญ่ รวมถึงส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของสมอง อันจะทำให้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการบุคลิกภาพบุคคลต่อประเทศต่อไป จึงทำให้เป็นปัญหาที่น่ากังวลว่าปัจจุบันจะมีการคุ้มครองกลุ่มเยาวชนจากการปลดกัญชาออกจากยาเสพติดให้โทษได้อย่างไร แม้ภายหลังการปลดดังกล่าวจะมีบางมาตรการที่ออกมาเพื่อคุ้มครองกลุ่มเยาวชนบ้าง แต่ก็มีข้อสงสัยว่ามาตรการเหล่านั้นเป็นอย่างไร เพียงพอหรือไม่ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

เอกสารวิชาการชิ้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อได้ข้อเสนอแนะในการกำหนดหรือปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา โดยศึกษาทบทวนมาตรการทางกฎหมายที่มีในปัจจุบัน จากทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่ครอบคลุมเหมาะสมในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา และเป็นประโยชน์ในการจัดทำกฎหมาย รวมถึงเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านเพื่อนำไปใช้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

ในการจัดทำครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับคำปรึกษาและคำแนะนำที่ดีจากผู้ร่วมงานหลายท่าน จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

รฐา เบญจพลานนท์
พฤษภาคม 2566

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

กัญชาถูกควบคุมเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 อย่างไรก็ตามเมื่อมีพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 และประมวลกฎหมาย ยาเสพติดได้มีผลบังคับใช้แล้วเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2564 ประกอบกับมีประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ซึ่งควบคุมเพียงสารสกัดที่มาจากกัญชาหรือกัญชงให้เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เท่านั้น ทำให้ส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะช่อดอกที่มีสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydrocannabinol, THC) ประกอบอยู่จำนวนมากจะไม่ใช่ยาเสพติดให้โทษอีกต่อไป สำหรับกรณีของกัญชงเป็นพืชย่อยชนิดเดียวกันกับกัญชาแต่มีปริมาณสาร THC ในใบและช่อดอกไม่เกินร้อยละ 1.0 ต่อน้ำหนักแห้ง ประกอบกับมีการศึกษาว่าสัดส่วนของ THC ต่อ CBD เป็นอัตราที่ต่ำส่งผลต่อการเสพติดน้อยกว่าในกัญชา ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงเน้นศึกษามาตรการเกี่ยวกับกัญชาโดยเฉพาะ เนื่องจากกัญชามีสาร THC ซึ่งทำให้เกิดพิษและผลข้างเคียงต่อร่างกายได้ โดยเฉพาะในเด็กมีการพัฒนาสมองและการเรียนรู้ มีข้อมูลพบการเกิดภาวะพิษเฉียบพลันรุนแรงในเด็กและมีแนวโน้มเสพติดได้มากกว่าผู้ใหญ่ และในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเฉพาะใดควบคุมกัญชาเพื่อการใช้ประโยชน์และป้องกันไม่ให้เกิดการนำไปใช้ในทางที่ผิด มีบางมาตรการซึ่งเริ่มออกมาเพื่อคุ้มครองเยาวชนเป็นการเฉพาะหน้า อย่างไรก็ตามเป็นมาตรการที่ออกตามกฎหมายหลายฉบับจึงมีความกระจัดกระจายกันทำให้เห็นภาพรวมยาก จึงมีปัญหว่ามาตรการที่มีในปัจจุบันมีอะไรบ้าง เพียงพอแล้วหรือไม่ และสามารถมีข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมในการคุ้มครองเยาวชนได้อย่างไร

ผู้วิจัยจึงศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาของประเทศที่ได้มีการทำให้กัญชาสามารถใช้เพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตน หรือนันทนาการได้อย่างถูกกฎหมายแล้ว ได้แก่ แคนาดา บางรัฐของสหรัฐอเมริกา เช่น แคลิฟอร์เนีย โคโลราโด และประเทศมอลตา และได้ศึกษามาตรการจากกฎหมายในประเทศ เช่น มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถมีกัญชาปรุงผสมอยู่ได้ในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาซึ่งออกโดยกระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่น รวมถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลิตภัณฑ์ยาสูบ และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กประกอบ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในประเทศและข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการอย่างเหมาะสมต่อไป ผลการศึกษาพบว่า มีบางมาตรการที่ยังมีไม่เพียงพอ ต้องมีการกำหนดเพิ่มหรือมีการปรับปรุง เช่น ด้านการควบคุมการปลูกที่ปัจจุบันยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการปลูก ด้านการกำหนดอายุเยาวชนที่กฎหมายต้องการที่จะคุ้มครอง ด้านกำหนดสถานที่ในการใช้หรือการจำหน่าย ด้านการโฆษณา ด้านรูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์ การห้ามใช้ จ้าง วาน หรือกระทำการใดที่ทำให้เยาวชนกระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยกัญชา เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะให้นำมากำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่แล้ว หรือกำหนดเพิ่มในกฎหมายที่ควบคุมเกี่ยวกับกัญชาโดยเฉพาะ ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในบทบัญญัติที่อาจแก้ไขได้ เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจากกัญชาอย่างครอบคลุม

ผู้เขียนหวังว่าข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการเสนอต่อการร่างกฎหมายที่ควบคุมกัญชาโดยเฉพาะ และมีประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อให้คุ้มครองเยาวชนได้อย่างเหมาะสม สุดท้ายนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้ที่สนใจต่อไป

สารบัญ

คำนำ.....	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	2
1.3 กรอบแนวคิด.....	2
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	3
2.1 ข้อมูลทั่วไปของกัญชาและกัญชง.....	3
2.2 การควบคุมกัญชาตามกฎหมายระหว่างประเทศ.....	3
2.3 ภาพรวมการควบคุมกัญชาของประเทศต่าง ๆ.....	4
2.4 การควบคุมกัญชาตามกฎหมายในประเทศไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน	4
2.5 ความจำเป็นในการมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา	6
2.6 มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา.....	7
2.7 มาตรการในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในส่วนที่ไม่ใช่ยาเสพติดให้โทษในประเทศไทย	11
2.8 มาตรการทางกฎหมายภายในอื่น ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชน.....	17
บทที่ 3 ระเบียบวิธีศึกษาวิจัย	20
3.1 รูปแบบการศึกษาและขั้นตอนการดำเนินการศึกษาวิจัย	20
3.2 กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาวิจัย.....	20
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	21
3.4 วิธีการรวบรวมข้อมูล.....	21

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล	21
บทที่ 4 ผลการศึกษามาตรการ.....	22
4.1 ผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาจากต่างประเทศและในประเทศไทย.....	22
4.2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาจากต่างประเทศและในประเทศไทย	27
4.3 ผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กฎหมายว่าด้วยการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานการณ์การคุ้มครองเยาวชน และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก	32
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	34
5.1 ความเพียงพอเหมาะสมของมาตรการในปัจจุบัน	34
5.2 ข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย	36
5.2.1 ตามกฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์ในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา .	36
5.2.2 ตามกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการควบคุมกัญชา	38
5.2.3 ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก	40
5.3 บทสรุป	41
บรรณานุกรม	43

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 สรุปมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชนจากภัยคุกคาม.....	22
ตารางที่ 2 สรุปมาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชนจากภัยคุกคาม.....	24
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากภัยคุกคามที่มีในประเทศ และต่างประเทศ.....	30
ตารางที่ 4 มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในด้านการคุ้มครองเยาวชน และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก.....	32

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมา

กัญชาเป็นพืชสกุล Cannabis มีสารสำคัญในกัญชาที่มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา ที่พบมากคือ เตตราไฮโดรแคนนาบินอล (delta-9 Tetrahydrocannabinol (THC)) และแคนนาบิไดออล (Cannabidiol (CBD)) ในส่วนของ trichome ซึ่งอยู่ในช่อดอก โดยสาร THC ในกัญชาเป็นสารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และทำให้เกิดการเสพติดได้ และตามกฎหมายระหว่างประเทศกำหนดให้พืชในสกุล Cannabis รวมถึงยอดดอก ผลของพืช ถูกควบคุมภายใต้อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 ซึ่งกำหนดให้ประเทศภาคีต้องใช้ประโยชน์จากกัญชาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์เท่านั้น และต้องมีมาตรการควบคุมอย่างเหมาะสมรัดกุมเพื่อไม่ให้นำไปใช้ในทางที่ผิด

สำหรับในประเทศไทยก่อนมีกฎหมาย พ.ศ. 2565 ได้มีการควบคุมกัญชาภายใต้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งมีการควบคุมและมีมาตรการที่เข้มงวดเพื่อป้องกันการนำไปใช้ในทางที่ผิด ในขณะที่เดียวกันก็สามารถให้ใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ได้ แม้ว่ากัญชาจะมีการใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ อย่างไรก็ตามมีข้อมูลว่ากัญชาสามารถก่อให้เกิดพิษ อาการไม่พึงประสงค์ เช่น ชีพจรเต้นเร็ว ความดันโลหิตเปลี่ยนแปลง คลื่นไส้ อาเจียน ง่วงซึม สติสัมปชัญญะลดลง หายใจลำบาก อาจเกิดกล้ามเนื้อหัวใจตายและภาวะหัวใจเต้นผิดจังหวะได้ รวมถึงทำให้ผู้ใช้มีอาการเสพติดได้ ทำให้กัญชาหรือกัญชงถูกควบคุมเป็นยาเสพติดให้โทษเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์อย่างเหมาะสมเป็นไปตามอนุสัญญาฯ โดยการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองต้องได้รับอนุญาต รวมถึงมีมาตรการตรวจสอบกำกับดูแลการใช้ไม่ให้รั่วไหลนำไปใช้ในทางที่ผิดได้ กระทั่งวันที่ 9 มิถุนายน 2565 ได้มีผลบังคับใช้ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 โดยมีสาระสำคัญคือกำหนดให้สารสกัดจากทุกส่วนของพืชกัญชาและกัญชงเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 และมีข้อยกเว้นตามกฎหมายกำหนด แต่ส่วนอื่น เช่น ช่อดอก ยาง ใบ ฯลฯ ไม่ถูกระบุเป็นยาเสพติดให้โทษอีกต่อไป ทำให้ส่วนต่าง ๆ ดังกล่าวหลุดออกจากการเป็นยาเสพติดและไม่มีกฎหมายควบคุมเป็นการเฉพาะ

แม้กัญชาจะมีประโยชน์ในการทางการแพทย์หรือวิทยาศาสตร์ได้ อย่างไรก็ตามกัญชาที่มีสาร THC ปริมาณสูงสามารถออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสามารถทำให้เกิดพิษ เกิดผลเสียต่อจิตและประสาท และทำให้เกิดการเสพติดได้ โดยเฉพาะกับเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับผลกระทบได้มากกว่าผู้ใหญ่ในด้านการเกิดพิษจากการบริโภค ในด้านการพัฒนาสมอง การเรียนรู้ และด้านแนวโน้มเสพติดกัญชาได้มากกว่าผู้ใหญ่ สำหรับกรณีของกัญชงนั้น มีปริมาณสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอลในใบและช่อดอกต่ำกว่ากัญชา และมีผลการศึกษาว่ากัญชงส่งผลต่อการเสติดน้อยกว่ากัญชา ประกอบกับลักษณะของกัญชงที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ต่างจากกัญชา เช่น สามารถใช้เส้นใยในการทอผ้าเส้นใยกัญชง ผู้วิจัยจึงเน้นการศึกษาทบทวนเกี่ยวข้องกับมาตรการกัญชาเป็นหลัก เนื่องด้วยกัญชาโดยเฉพาะส่วนของช่อดอกซึ่งมีสาร THC สูงและมีแนวโน้มถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดสูงนั้นยังไม่มีกฎหมายใดควบคุมเป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา ดังนั้นจึงเห็นความจำเป็นต้องมีการควบคุมการใช้กัญชาอย่างเหมาะสม และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีมาตรการคุ้มครองในกลุ่มเยาวชน

ในการนี้ผู้วิจัยจึงทำการค้นคว้าศึกษามาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาจากประเทศที่มีการอนุญาตให้ใช้กัญชาได้อย่างถูกกฎหมาย และจากกฎหมายในประเทศไทยปัจจุบันเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา รวมถึงศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองเด็กในประเทศไทย เพื่อหาแนวทางในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการจัดทำกฎหมายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษามาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในบางประเทศที่ทำให้กัญชาถูกกฎหมาย และมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในประเทศไทยที่มีในปัจจุบัน รวมถึงมาตรการทางกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชนในประเทศไทย

1.2.2 เพื่อได้แนวทางในการกำหนดเป็นมาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในประเทศไทย

1.2.3 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาค้นคว้าต่อไป

1.3 กรอบแนวคิด

ปัจจุบันมีหลายประเทศที่ทำให้กัญชาถูกกฎหมาย เช่น ประเทศแคนาดา บางรัฐของสหรัฐอเมริกา เช่น รัฐแคลิฟอร์เนีย รัฐโคโลราโด ประเทศมอลตา เป็นต้น โดยประเทศเหล่านี้มีกฎหมายเพื่อควบคุมการใช้กัญชาทางการแพทย์และไม่ใช้ทางการแพทย์ โดยมีมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาเป็นการเฉพาะ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษามาตรการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาจากประเทศดังกล่าว และสำหรับในประเทศไทย หลังจากที่ประกาศกระทรวงฯ ดังกล่าวมีผลบังคับใช้ หน่วยงานต่าง ๆ เริ่มออกมาตรการออกมาเพื่อควบคุมการใช้กัญชาและคุ้มครองประชาชนบางกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่ามาตรการต่าง ๆ นั้นมีความกระจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่ ผู้วิจัยจึงจะทำการศึกษารวบรวมสรุปมาตรการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาเฉพาะส่วนที่ไม่ใช่ยาเสพติดให้โทษที่มีอยู่ในประเทศไทย เช่น กฎหมายที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กฎหมายของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระทรวงสาธารณสุข และมาตรการของหน่วยงานอื่นนอกกระทรวงสาธารณสุข และกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชนที่มีในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์มาตรการทั้งหมดในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสมเพียงพอหรือไม่อย่างไร เพื่อประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากฎหมายที่มีอยู่ หรือจัดทำร่างกฎหมายเพื่อคุ้มครองเยาวชนโดยเฉพาะจากกัญชาต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาบททวนวรรณกรรมจากมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา ดังนี้

1) ศึกษาจากตัวบทกฎหมายและเว็บไซต์ของหน่วยงานของประเทศหรือรัฐที่มีการทำให้กัญชาถูกกฎหมายและมีแหล่งข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษซึ่งผู้วิจัยสามารถศึกษาได้ ได้แก่ แคนาดา รัฐแคลิฟอร์เนีย รัฐโคโลราโด และประเทศมอลตา และตัวบทกฎหมายจะต้องมีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน รวมถึงศึกษาจากเอกสารทางวิชาการที่น่าเชื่อถือได้จากหน่วยงานองค์กรระหว่างประเทศที่เป็นฉบับปรับปรุงล่าสุด

2) ศึกษากฎหมายในประเทศไทยที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันซึ่งเกี่ยวข้องกับเยาวชนและการควบคุมกัญชา ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์สุขภาพที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข และกฎหมายอื่น ๆ รวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมยาสูบและแอลกอฮอล์

1.4.2 ขอบเขตด้านระยะเวลาการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีระยะเวลาตั้งแต่ พฤษภาคม 2565 - เมษายน 2566

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1. ได้ข้อมูลและรวบรวมมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในต่างประเทศที่ทำให้กัญชาถูกกฎหมาย รวมถึงมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในประเทศไทยที่มีในปัจจุบัน

1.5.2. ได้ข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดเป็นมาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในประเทศไทย

1.5.3 เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาค้นคว้าต่อไป

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม

2.1 ข้อมูลทั่วไปของกัญชาและกัญชง

กัญชาและกัญชงเป็นพืชสกุล Cannabis กัญชามีชื่อทางวิทยาศาสตร์ *Cannabis sativa* L. และกัญชงมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Cannabis sativa* L. subsp. *sativa* เป็นพืชล้มลุกมีใบลักษณะเป็นแฉกพบสารสำคัญประเภท phytocannabinoids เป็นหลัก รวมถึงสารอื่นเช่น ฟลาโวนอยด์ เทอร์ปีนอยด์ อัลคาลอยด์ เป็นต้น โดยสารกลุ่ม cannabinoids ที่มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาที่พบมากคือ delta-9 Tetrahydrocannabinol (THC) และ Cannabidiol (CBD) ซึ่งสารสำคัญเหล่านี้มักพบมาในส่วนของ trichrome โดยสารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทคือสาร THC ซึ่งพบอยู่ในกัญชาเป็นปริมาณมาก^[1] กัญชาสามารถมีปริมาณ THC สูงถึงร้อยละ 12^[2] ในบางสายพันธุ์อาจสูงถึงร้อยละ 17-25^[3] สำหรับกัญชงกฎหมายประเทศไทยกำหนดลักษณะของกัญชงโดยมีสาร THC ในใบและช่อดอกไม่เกินร้อยละ 1.0 ต่อน้ำหนักแห้ง^[4] โดยกัญชาได้มีหลักฐานการใช้ทั่วโลกตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นสมุนไพรเพื่อรักษาสารพัดโรค ใช้ปรุงอาหาร หรือใช้เสพเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ ในปัจจุบันพบการใช้ในประเทศไทยในทางการแพทย์แผนปัจจุบัน และในตำรับยาที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมตามความรู้แพทย์แผนไทย รวมถึงมีการใช้ตามภูมิปัญญาชาวบ้านเช่นนำไปปรุงรสอาหาร^[5]

2.2 การควบคุมกัญชาตามกฎหมายระหว่างประเทศ

กัญชาหรือพืชสกุล Cannabis มีการควบคุมกัญชาตามกฎหมายระหว่างประเทศ กัญชาถูกควบคุมภายใต้อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 และพิธีแก้ไขอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1972 (Single Convention on Narcotic Drugs, 1961, as amended by the 1972 protocol amending the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961) โดยอนุสัญญานี้เป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการควบคุมยาเสพติดให้โทษเพื่อการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ของยาเสพติดให้โทษโดยจำกัดการใช้ยาเสพติดให้โทษสำหรับทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์เท่านั้น โดยมีมาตรการควบคุมการใช้ยาเสพติดไม่ให้ใช้ในทางที่ผิด ป้องกันความเป็นอาชญากรรมต่อสังคม เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นอันตรายต่อมนุษย์^[6] ในปัจจุบันมีรัฐที่เป็นสมาชิกภาคีในอนุสัญญาฯ ฉบับนี้จำนวน 186 ประเทศ สำหรับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีโดยภาคยานุวัติอนุสัญญาฯ นี้เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2518 (ค.ศ. 1975)^[7] โดยกัญชา (Cannabis) ตามนิยามของอนุสัญญาฯ หมายความว่า ยอด ดอก หรือผลของต้นกัญชา (แต่ไม่รวมถึงเมล็ดหรือใบซึ่งไม่มียอดติดอยู่ด้วย) ที่ยังมีได้สกัดอย่างไม้ออก ทั้งนี้ไม่ว่าจะใช้ชื่อเรียกอย่างไรก็ตาม และต้นกัญชา (Cannabis plant) หมายความว่าพืชใด ๆ ในตระกูลกัญชา และกัญชาจัดเป็นยาเสพติดในบัญชีประเภท 1 เช่นเดียวกันกับ โคเคน เฟนทานิล เฮโรอีน เมทาโดน มอร์ฟิน ที่สามารถทำให้เกิดการติดยาได้ เป็นต้น^[8]

สำหรับมาตรการควบคุมกัญชาตามอนุสัญญาฯ ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 28 ประเทศภาคีต้องกำหนดมาตรการควบคุมเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการนำกัญชาไปใช้ในทางที่ผิดหรือการค้าที่ผิดกฎหมายหากประเทศภาคีใดอนุญาตให้มีการเพาะปลูกกัญชา และอนุญาตให้นำกัญชาไปใช้ในอุตสาหกรรม นอกเหนือจากทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์เฉพาะอุตสาหกรรมด้านเส้นใยและเมล็ดเท่านั้น และกำหนดหน้าที่ประเทศภาคีนั้น ๆ ต้องกระทำตาม ได้แก่ ต้องจัดให้มีหน่วยงานเพื่อดำเนินการตามมาตรการควบคุม

กัญชาหรือในการอนุญาตเพาะปลูก โดยผู้ที่ปลูกต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานเท่านั้น ใบอนุญาตดังกล่าวต้องมีการระบุขนาดพื้นที่ปลูก โดยผู้รับอนุญาตปลูกต้องส่งมอบให้แก่หน่วยงานดังกล่าวภายใน 4 เดือนหลังการเก็บเกี่ยว และหน่วยงานนั้นมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำเข้า ส่งออก ขายส่ง และคงไว้ซึ่งคลังกัญชา เป็นต้น^[7]

2.3 ภาพรวมการควบคุมกัญชาของประเทศต่าง ๆ

ภาพรวมของกฎหมายควบคุมกัญชา การควบคุมกัญชาของแต่ละประเทศภาคีต้องอยู่ภายใต้กรอบอนุสัญญาฯ และมีมาตรการเพื่อป้องกันไม่ให้นำไปใช้ในทางที่ผิด แต่อย่างไรก็ตามรายละเอียดของการควบคุมก็มีความแตกต่างกันไป บางประเทศอนุญาตให้ใช้กัญชาได้ทั้งในทางการแพทย์และนันทนาการ บางประเทศอนุญาตให้ใช้กัญชาในทางการแพทย์เท่านั้น หรือในบางประเทศก็ไม่อนุญาตให้ใช้กัญชาทุกกรณี โดยทั่วไปประเทศที่อนุญาตให้ใช้ในทางการแพทย์และนันทนาการมักมีระบบการควบคุมต่างกัน อาจมีหน่วยงานต่างกัน และใช้กฎหมายต่างฉบับกันได้ กรณีใช้กัญชาทางการแพทย์จะมีการควบคุมที่เข้มงวดตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทางซึ่งก็คือตั้งแต่ระบบอนุญาตปลูกพืชกัญชา มาตรฐานการปลูก ผลิตยา กัญชา ระบบการกระจายยาไปสู่ผู้ป่วย สถานที่จำหน่ายยา รวมถึงการติดตามข้อมูลความปลอดภัยหลังการใช้ของผู้ป่วย ซึ่งมักจะดำเนินการโดยกระทรวงสาธารณสุขของแต่ละประเทศ เป็นระบบการควบคุมแยกจากกรณีการใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือทางนันทนาการ หรือซึ่งเป็นการผ่อนปรนและทำให้บุคคลทั่วไปสามารถใช้กัญชาได้อย่างถูกกฎหมายแต่ก็ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่รัฐอนุญาต โดยสามารถแบ่งกลุ่มประเทศจากวัตถุประสงค์ของการใช้กัญชาได้สามกลุ่ม ได้แก่

2.2.1 ประเทศที่อนุญาตให้ใช้กัญชาในทางการแพทย์และนันทนาการ ได้แก่ แคนาดา บางรัฐของสหรัฐอเมริกา เช่น โคโลราโด วอชิงตัน อลาสกา เนวาดา แคลิฟอร์เนีย ประเทศอูรุกวัย โมลตา แอฟริกาใต้ เป็นต้น

2.2.2 ประเทศที่อนุญาตให้ใช้กัญชาในทางการแพทย์เท่านั้น ไม่ให้ใช้ในทางนันทนาการ ได้แก่ บางรัฐของสหรัฐอเมริกา เช่น นิวเจอร์ซีย์ เพนซิลวาเนีย ยูทาห์ มินนิโซตา สหราชอาณาจักรสหภาพยุโรป เช่น ฝรั่งเศส นอร์เวย์ ประเทศ ออสเตรเลีย อิสราเอล เกาหลีใต้ เป็นต้น

2.2.3 ประเทศที่ไม่อนุญาตให้ใช้กัญชาในทางการแพทย์และนันทนาการ ได้แก่ บางรัฐของสหรัฐอเมริกา เช่น โอไฮโอ เนบราสก้า เซาธ์ดาโกต้า สหภาพยุโรป เช่น สวีเดน ไอร์แลนด์ กรีนแลนด์ และสิงคโปร์ เป็นต้น^{[8] [9] [10]}

2.4 การควบคุมกัญชาตามกฎหมายในประเทศไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

กัญชาได้ถูกควบคุมเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ตามมาตรา 7 (5) ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และมาตรา 26 ห้ามผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เว้นแต่รัฐมนตรีจะอนุญาตตามหลักเกณฑ์ในกฎกระทรวงเป็นราย ๆ ไป สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนมีโทษทางอาญาจำคุกและปรับ และในมาตรา 57 เป็นบทห้ามเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 โดยไม่มีข้อยกเว้น^[11] ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อเปิดโอกาสให้สามารถนำกัญชาไปการศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ และสามารถนำไปใช้ในการรักษาโรคภายใต้การดูแลและควบคุมของแพทย์ได้ จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 26 ดังเช่น มาตรา 26/2 กำหนดวัตถุประสงค์การผลิต นำเข้า ส่งออก ยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของราชการ การแพทย์ การรักษาผู้ป่วย หรือการศึกษาวิจัยและพัฒนา รวมถึงการเกษตรกรรม พาณิชยกรรม วิทยาศาสตร์หรืออุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ และต้องได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต มาตรา 26/3 บทการขออนุญาตจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง มาตรา 26/4 เป็นบทยกเว้นที่ไม่นำมาตรา 26/3 และ 26/4 มาใช้บังคับ

เช่น การมีไว้ในครอบครองเพื่อการรักษาโรคเฉพาะตัวโดยมีใบสั่งยาจากผู้ประกอบวิชาชีพ หรือการมีไว้สำหรับใช้ปฐมพยาบาลกรณีมีเหตุฉุกเฉินในเรือ เครื่องบิน หรือยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะระหว่างประเทศ หรือมาตรา 26/5 ที่กำหนดคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตไว้ดังเช่น ต้องเป็นหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ศึกษาวิจัยหรือการเรียนการสอนทางการแพทย์ เกษศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนทางการแพทย์หรือเภสัชศาสตร์ หรือวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานข้างต้น สำหรับบทห้ามเสพได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 58 วรรคสอง ให้เสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ได้เพื่อการรักษาโรคตามคำสั่งของผู้ประกอบวิชาชีพและเป็นตำรับยาตามรัฐมนตรีประกาศกำหนด นอกจากนี้ก็ยังมีกฎกระทรวงขออนุญาตการขออนุญาตและการอนุญาตผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา พ.ศ. 2564 เพื่อให้มีการนำกัญชามาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่มีคุณภาพ มาตรฐานและความปลอดภัย รวมทั้งกำหนดมาตรการในการควบคุมอย่างรัดกุมเพื่อป้องกันไม่ให้มีการนำไปใช้ในทางที่ผิด^[12]

การควบคุมยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ถูกควบคุมภายใต้ประมวลกฎหมายยาเสพติด การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง ต้องมีการขออนุญาตจากรัฐ และมีการดำเนินการภายใต้การควบคุมตรวจสอบที่เข้มงวด สำหรับการคุ้มครองเยาวชนจากยาเสพติดให้โทษ นอกจากมีการกำกับดูแลเข้มงวดไม่ให้มีการรั่วไหลออกนอกระบบแล้ว ประมวลกฎหมายยาเสพติดได้กำหนดโทษของการกระทำผิดต่อเยาวชนมีโทษอาญาร้ายแรงและกำหนดเพิ่มโทษ ดังเช่น ผู้ที่ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย สารสกัดกัญชา กัญชงที่เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 โดยไม่ได้รับอนุญาตมีโทษตามมาตรา 148 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าแสนบาท และถ้าหากการกระทำนี้เป็นการจำหน่ายแก่บุคคลอายุไม่เกิน 18 ปี หรือจำหน่ายบริเวณสถานศึกษา สถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของชุมชนใด หรือสถานที่ราชการ อัตราโทษจะเพิ่มขึ้นเป็นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือมาตรา 171 ผู้ใดจงใจ ชักนำ ยุยงส่งเสริม ใช้อุบายหลอกลวง ใช้กำลังบังคับให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ซึ่งไม่ใช่กรณีรักษาโดยผู้ประกอบวิชาชีพตามมาตรา 106 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าเป็นการกระทำต่อหญิงหรือต่อบุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปี จะมีโทษสูงขึ้นโดยผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงห้าล้านบาท จะเห็นได้ว่าหากพืชกัญชาหรือกัญชงยังคงสถานะเป็นยาเสพติดให้โทษ จะมีการควบคุมกำกับดูแลที่เข้มงวดโดยเฉพาะมีโทษสูงหากเป็นการกระทำผิดต่อเยาวชน^[13]

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดเมื่อมีพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2564 ซึ่งยกเลิกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522^[14] และได้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมพืชกัญชาและกัญชง โดยประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ออกตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2565 ซึ่งมีสาระสำคัญระบุว่ายาเสพติดให้โทษใดเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 และข้อ 1 (3) ของประกาศฯ ได้กำหนดให้สารสกัดจากทุกส่วนของพืชกัญชาหรือกัญชง ซึ่งเป็นพืชในสกุล Cannabis เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 โดยมีข้อยกเว้นสองประการ ประการแรกยกเว้นสารสกัดที่มีปริมาณ THC ไม่เกินร้อยละ 0.2 เฉพาะที่ผลิตภายในประเทศ และประการที่สองยกเว้นสารสกัดจากเมล็ดของพืชกัญชาหรือกัญชงที่ได้จากการปลูกในประเทศ^[15]

ดังนั้นปัจจุบันสารสกัดจากกัญชาและกัญชงเท่านั้นที่เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ซึ่งมีการควบคุมกำกับดูแลภายใต้กฎหมาย แต่สำหรับส่วนอื่น ได้แก่ ช่อดอก ยาง ใบ ลำต้น และส่วนอื่น ๆ ของกัญชาหรือกัญชงจะไม่ใช่ยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 อีกต่อไป ทั้งนี้ ยังไม่มีกฎหมายที่ออกมาควบคุมกัญชาเป็นการเฉพาะ

2.5 ความจำเป็นในการมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา

สารสำคัญที่อยู่ในกัญชา ได้แก่ delta-9 Tetrahydrocannabinol (THC) และ Cannabidiol (CBD) ในส่วนของ trichome ซึ่งอยู่ในช่อดอก โดยสาร THC ในกัญชาเป็นสารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และทำให้เกิดการเสพติดได้ และสารสำคัญเหล่านี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางการแพทย์คือรักษากลุ่มอาการบางกลุ่มได้ ในประเทศไทยมีการนำกัญชามาใช้รักษาโรคในประเทศไทยมีทั้งใช้ในทางแผนปัจจุบันและแผนไทย เช่น สำหรับโรคที่ได้ประโยชน์จากการใช้ผลิตภัณฑ์กัญชาโดยมีหลักฐานวิชาการสนับสนุนชัดเจน ได้แก่ ภาวะคลื่นไส้อาเจียนจากเคมีบำบัด โรคลมชักที่รักษายากและต้องอยู่ยาระยะยาว ภาวะกล้ามเนื้อหดเกร็งในผู้ป่วยโรคปลอกประสาทเสื่อมแข็ง ภาวะปวดประสาท ภาวะเบื่ออาหารในผู้ป่วย AIDS และการเพิ่มคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง เป็นต้น และสาร CBD มีฤทธิ์บรรเทาอาการลมชักในเด็กและมีการนำมาใช้รักษาลมชักในเด็กได้^[16] อย่างไรก็ตามมีข้อมูลว่ากัญชาสามารถก่อให้เกิดพิษและอาการไม่พึงประสงค์ได้ โดยเฉพาะพิษของ THC เช่น ซึ่พจรเต้นเร็ว ความดันโลหิตเปลี่ยนแปลง ตาแดง และกัญชายังก่อให้เกิดอาการพิษเฉียบพลันและพิษเรื้อรังได้ กรณีภาวะพิษเรื้อรังนี้อาจเกิดได้กับผู้เสพกัญชาในปริมาณมาก หรือแม้กระทั่งผู้ที่เพิ่งเริ่มเสพกัญชาหรือใช้เป็นครั้งแรกก็สามารถเกิดพิษได้เช่นกัน อาการแสดงของภาวะพิษเฉียบพลันได้แก่ คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง กล้ามเนื้ออ่อนแรง ง่วงซึม สติสัมปชัญญะลดลง กระสับกระส่าย ใจสั่น เจ็บหน้าอก หายใจลำบาก อาจเกิดกล้ามเนื้อหัวใจตายและภาวะหัวใจเต้นผิดจังหวะได้ กรณีภาวะพิษเรื้อรังเกิดจากการใช้กัญชาต่อเนื่องเป็นเวลานาน ส่งผลทำให้ระบบภูมิคุ้มกันผิดปกติเสี่ยงต่อการติดเชื้อง่ายกว่าคนทั่วไป ส่งผลต่อระบบทางเดินหายใจคล้ายบุหรี่หากใช้กัญชาโดยการสูบ ระบบทางเดินหัวใจและหลอดเลือดเสี่ยงต่อภาวะกล้ามเนื้อหัวใจตาย ระบบสืบพันธุ์อาจก่อให้เกิดภาวะมีบุตรยาก คลอดก่อนกำหนด ระบบประสาทส่งผลต่อการรับรู้ สติสัมปชัญญะและการเรียนรู้ลดลง เป็นต้น สำหรับผลต่อเยาวชน พบว่ามีการเกิดภาวะพิษเฉียบพลันรุนแรงในเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ โดยภาวะพิษเฉียบพลันจะมีความรุนแรงมากขึ้นอาจมีความรุนแรงถึงแก่ชีวิต มีรายงานว่า 1 ใน 3 ของเด็กที่ได้รับกัญชาจะมีภาวะหัวใจเต้นเร็วผิดจังหวะ สำหรับอาการอื่น ๆ ที่พบคือ หุดหทัยใจ อาการเขียวคล้ำ หัวใจเต้นช้า ภาวะกล้ามเนื้อตึงตัวลดลงและมีอาการเหี่ยยดเกร็งคล้ายกับผู้ป่วยโรคบาดทะยัก^[17]

มีข้อมูลการศึกษาจากต่างประเทศ เช่น ประเทศแคนาดาที่อนุญาตให้ใช้กัญชาอย่างถูกกฎหมายได้ทั้งทางการแพทย์และทางนันทนาการ พบว่าการใช้กัญชาสัมพันธ์กับปัญหาทางสุขภาพ เช่น ปัญหาการพัฒนาระบบสมองของเยาวชน ปัญหาทำให้เกิดการใช้สารเสพติดอื่นๆ ตามมา ปัญหาโรคซึมเศร้า วิตกกังวล และเสี่ยงต่อการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางจราจร นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดโรคจิตเภท หลอดลมอักเสบเรื้อรัง และปัญหาเสพติด เช่นเดียวกับรัฐโคโลราโด ก็ได้มีการศึกษาผลกระทบเช่นกัน พบว่าตั้งแต่มีการเปิดให้ใช้ทางนันทนาการก็มีจำนวนผู้เสพกัญชาเพื่อทางนันทนาการมากขึ้นส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพตามมา มีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรที่เพิ่มขึ้น อัตราการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลอันเนื่องมาจากพิษของกัญชาเพิ่มขึ้น รวมถึงพิษที่เกิดขึ้นในเด็กที่รับประทานผลิตภัณฑ์กัญชา^{[18][19]}

ด้านปัญหาการเสพติดในเด็กจากของประเทศแคนาดา กล่าวว่าการใช้กัญชาในปริมาณมากและใช้ถี่สามารถทำให้เกิดการเสพติดได้ บางกรณีในบางคนก็สามารถเสพติดได้แม้ไม่ต้องใช้เป็นเวลานาน การเสพติดมีลักษณะที่ร่างกายต้องการใช้กัญชาต่อไปในขนาดที่มากขึ้น และพบว่ากลุ่มเด็กและวัยรุ่นมีแนวโน้มเสพติดกัญชาได้มากกว่าผู้ใหญ่ โดยอาการเสพติดมักมีพฤติกรรมไม่สามารถเรียนหรือทำงานได้ตามปกติ ปลื้กตัวออก

จากสังคม มีความต้องการใช้กัญชาที่เพิ่มขึ้นและในปริมาณที่มากขึ้น และไม่สามารถควบคุมการใช้หรือเลิกกัญชาได้ นอกจากนี้ มีรายงานของสหรัฐอเมริกา พบเยาวชนในมัธยมปลายใช้กัญชาจำนวน 4 ใน 10 และพบรายงานการใช้ที่เพิ่มมากขึ้นในระหว่างปี 2018-2019 และพบปัญหาการพัฒนาการทางสมองเมื่อเริ่มเป็นวัยรุ่น โดยเฉพาะเมื่อมีการใช้กัญชาบ่อยและปริมาณมาก เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างเด็กที่ไม่ได้ใช้กัญชา เด็กที่ใช้กัญชามักเรียนไม่จบมัธยมปลาย หรือไม่ได้รับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เนื่องจากสมองเด็กและเยาวชนจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและหยุดการพัฒนาในช่วงอายุ 25 ปี การใช้กัญชาในระหว่างที่เป็นเด็กและเยาวชนอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อการพัฒนาสมองได้^{[20][21]}

มีข้อมูลสนับสนุนในประเทศไทยว่ากัญชามีผลเสียต่อเยาวชน โดยราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทยที่ 1-2562 ได้มีหนังสือแถลงการณ์ฉุกเฉิน ของราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย เรื่องการใช้กัญชาทางการแพทย์ในเด็กและวัยรุ่น ว่ากัญชามีฤทธิ์เสพติดโดยสาร THC และส่งผลเสียต่อระบบประสาทที่กำลังอยู่ระหว่างการเจริญเติบโตในเด็กและวัยรุ่น หากใช้ต่อเนื่องเป็นเวลานาน และเห็นว่าไม่สมควรนำกัญชาและสารสกัดกัญชาใด ๆ มาใช้ในผู้ป่วยเด็กและวัยรุ่นจนกว่าจะมีการศึกษาที่เพียงพอเช่นเดียวกับสมาคมกุมารประสาทวิทยา (ประเทศไทย) ได้มีหนังสือแสดงความเห็นต่อการนำกัญชามาใช้ในทางการแพทย์ ว่ากัญชามีส่วนประกอบที่อาจเป็นผลเสียต่อระบบประสาทเมื่อมีการใช้ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ไม่สมควรนำมาประกอบการรักษาโรกระบบประสาทใด ๆ ในผู้ป่วยเด็ก^[22] นอกจากนี้ หลังจากมีการปลดกัญชาออกจากยาเสพติดให้โทษ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขได้มีข้อเสนอแนะการใช้กัญชาและกัญชงให้ระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหากบริโภคไม่เหมาะสม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีโอกาสเสพติดกัญชาได้มากกว่าผู้ใหญ่ และส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของสมอง ระดับสติปัญญา การคิดแบบมีเหตุผลและการยับยั้งชั่งใจ จนเกิดอาการทางจิตเวชตามมาได้ กรณีหญิงตั้งครรภ์หรือให้นมบุตรการใช้กัญชาอาจส่งผลกระทบต่อเด็กในครรภ์หรือทารกได้^[23]

2.6 มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา

2.6.1 ประเทศแคนาดา

แคนาดาได้มีกฎหมายระดับสหพันธรัฐที่อนุญาตให้ใช้กัญชาทางการแพทย์และทางนันทนาการได้ ภายใต้กฎหมาย Cannabis Act 2018 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ ค.ศ. 2018 สำหรับการใช้นันทนาการจะมีการเข้าถึงกัญชาและมีระบบการควบคุมที่เข้มงวดน้อยกว่าการใช้ทางการแพทย์

การใช้กัญชาทางนันทนาการตามกฎหมายนี้ ผู้ที่อายุมากกว่า 18 ปีสามารถมีกัญชาไว้ในครอบครองได้ไม่เกิน 30 กรัมของกัญชาแห้ง (150 กรัมของกัญชาสด) ให้สามารถซื้อกัญชาแห้ง/สด หรือในรูปแบบน้ำมันได้จากร้านค้าที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย หากในรัฐใดที่ไม่มีร้านค้าที่ได้รับอนุญาต ให้ผู้ซื้อซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ของรัฐบาลเท่านั้น สำหรับการปลูกกัญชาอนุญาตให้ปลูกได้บ้านละไม่เกิน 4 ต้นเพื่อวัตถุประสงค์ใช้ส่วนตัว และกัญชาที่ปลูกต้องมาจากเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย และให้ใช้ได้สำหรับตนภายในครัวเรือนโดยอาจทำเป็นอาหารหรือเครื่องดื่มได้ สำหรับผลิตภัณฑ์กัญชาที่อนุญาตให้จำหน่ายได้ต้องเป็นประเภทตามที่กฎหมายกำหนด บรรจุภัณฑ์และฉลากต้องไม่เป็นที่น่าดึงดูดใจต่อเยาวชน รวมถึงมีข้อกำหนดด้านฉลาก ปริมาณ ความแรงของกัญชา รวมถึงมีการจำกัดช่องทางการส่งเสริมการจำหน่ายอย่างเข้มงวด และมีระบบติดตามการกระจายผลิตภัณฑ์ และการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายกำหนดมีโทษอาญา^{[24][25]}

มาตรการทางกฎหมายที่เป็นการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา เช่น^{[24][26]}

- ห้ามขายหรือให้กัญชาแก่เยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี รวมถึงการกระทำใดที่ใช้ให้ผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปีกระทำผิดเกี่ยวข้องกับกัญชา การฝ่าฝืนกฎหมายมีระวางโทษจำคุกสูงสุด 14 ปี

- ควบคุมการเข้าถึงกัญชาของเยาวชน โดยกำหนดลักษณะปรากฏของผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์และฉลากห้ามดึงดูดทำให้น่าใช้ต่อเยาวชน การห้ามขายผ่านเครื่องจำหน่ายอัตโนมัติ การห้ามส่งเสริมการขาย การโฆษณาที่อาจปรากฏต่อเยาวชนได้ การฝ่าฝืนกฎหมายมีโทษปรับ 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือระวางโทษจำคุก 3 ปี

- มีการให้การศึกษาอบรมและความตระหนักรู้ในเรื่องสุขภาพและความเสี่ยงด้านความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคกัญชาแก่ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน

นอกจากกฎหมายระดับสหพันธรัฐแล้ว แคนาดาก็ยังมียุทธศาสตร์ของแต่ละรัฐในการควบคุมกำกับดูแลการใช้กัญชาในทางนันทนาการต่างกันไปในรายละเอียด แต่ก็ยังอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายสหพันธรัฐ ตัวอย่างเช่น

- รัฐ Alberta กัญชาถูกควบคุมอยู่ภายใต้กฎหมาย Gaming, Liquor and Cannabis Act and Gaming, Liquor and Cannabis regulation ซึ่งมีหน่วยงานที่กำกับดูแลคือ Alberta Gaming Liquor and Cannabis (AGLC) กำหนดให้ผู้ที่สามารถใช้กัญชาได้ต้องมีอายุตั้งแต่ 19 ปีขึ้นไป ปริมาณการครอบครองกัญชาได้ไม่เกิน 30 กรัม รวมถึงสามารถปลูกได้ในบ้านของตน สำหรับมาตรการในการป้องกันการเข้าถึงของเยาวชนก็มีการควบคุมไม่ให้มีการส่งเสริมการขาย ลักษณะปรากฏของผลิตภัณฑ์ห้ามดึงดูดต่อเยาวชน รวมถึงต้องมีข้อมูลที่สำคัญปรากฏอย่างชัดเจนในการส่งเสริมการขายและต้องกระทำในร้านขายกัญชาโดยเฉพาะเท่านั้น สำหรับการใช้กัญชามีการกำหนดเขตการใช้เช่น ห้ามใช้ในรถยนต์ ห้ามใช้ในที่มีเยาวชนมักปรากฏตัวอยู่ หรือห้ามใช้ในสถานที่ห้ามสูบบุหรี่ยาเส้น เป็นต้น^[27]

- รัฐ Ontario กัญชาถูกควบคุมอยู่ภายใต้กฎหมาย Cannabis, Smoke-Free Ontario, and Road Safety Statue Law Amendment Act, 2017 และที่แก้ไขเพิ่มเติมปี 2018 มีคณะกรรมการ Alcohol and Gaming Commission of Ontario ในการควบคุมกำกับดูแล ผู้ที่สามารถใช้กัญชาทางนันทนาการได้ต้องมีอายุตั้งแต่ 19 ปีขึ้นไป ผู้ใหญ่สามารถปลูกกัญชาได้ไม่เกินบ้านละ 4 ต้น สำหรับการใช้กัญชา ห้ามใช้กัญชาในทุกสถานที่เว้นแต่ที่ส่วนบุคคลเท่านั้น^[27]

- รัฐ New Brunswick กัญชาถูกควบคุมอยู่ภายใต้กฎหมาย Bill 16: Cannabis Control Act ผู้ที่สามารถปลูก ใช้ และมีไว้ในครอบครองกัญชาได้ต้องมีอายุตั้งแต่ 19 ปีขึ้นไป ปริมาณที่ครอบครองได้ไม่เกิน 30 กรัมของกัญชาแห้ง ปลูกกัญชาได้ไม่เกินบ้านละ 4 ต้นและต้องใช้เพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตัวเท่านั้น ห้ามใช้กัญชาในที่สาธารณะ อนุญาตให้จำหน่ายกัญชาผ่านร้านค้าปลีกที่ได้รับอนุญาตและห้ามจำหน่ายแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 19 ปี มีมาตรการสอดคล้องไปในทางเดียวกัน แต่ก็มีรายละเอียดในเรื่องการปลูกกัญชาที่บ้าน นอกจากจะสามารถปลูกที่บ้านได้ไม่เกิน 4 ต้นแล้ว การปลูกกลางแจ้งต้องปลูกบนพื้นที่ปิดและสูงอย่างน้อย 1.52 เมตรขึ้นไป และต้องเก็บกัญชาไว้ในที่มิดชิดห่างจากเยาวชน^[27]

2.6.2 สหรัฐอเมริกา

ภายใต้กฎหมายของสหรัฐอเมริกา (Federal law) ยังไม่อนุญาตให้มีการใช้กัญชาได้อย่างไรก็ตามกฎหมายควบคุมกัญชาในแต่ละรัฐก็ควบคุมแตกต่างกันไป บางรัฐไม่อนุญาตให้ใช้กัญชาทุกวัตถุประสงค์ บางรัฐให้ใช้ได้ทางการแพทย์เท่านั้น และบางรัฐให้ใช้ได้ทั้งเพื่อทางการแพทย์และนันทนาการ โดยในบทความนี้ได้ศึกษากรณีรัฐอนุญาตให้ใช้ทางนันทนาการได้ เช่น รัฐแคลิฟอร์เนีย และรัฐโคโลราโด ดังจะกล่าวต่อไป^[27]

2.6.2.1 รัฐแคลิฟอร์เนีย มีการควบคุมการใช้กัญชาทางนันทนาการอยู่ภายใต้กฎหมาย Medicinal and Adult Use Cannabis Regulation and Safety Act (MAUCRSA) ซึ่งมีหน่วยงาน Department of Cannabis Control ควบคุมกำกับดูแล กฎหมายอนุญาตให้ผู้ที่อายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป สามารถใช้กัญชาทางนันทนาการได้ สามารถครอบครองช่อดอกกัญชาได้ไม่เกิน 1 ออนซ์ (28.5 กรัม) ปลูกได้ บ้านละไม่เกิน 6 ต้น โดยต้องปลูกในสถานที่ลับไม่สามารถมองเห็นได้จากภายนอก การซื้อขายกัญชาต้องซื้อจากร้านค้าที่ได้รับอนุญาต และมีการจำกัดปริมาณ THC ในผลิตภัณฑ์กัญชาที่สามารถบริโภคได้ เป็นต้น^[28]

มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา เช่น^[29]

- ห้ามจำหน่ายแจกจ่ายผลิตภัณฑ์กัญชาแก่ผู้ที่อายุต่ำกว่า 21 ปี
- ห้ามโฆษณา ส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์กัญชาในผู้ที่อายุต่ำกว่า 21 ปี
- ลักษณะของผลิตภัณฑ์กัญชาต้องไม่เป็นที่น่าดึงดูดต่อเยาวชน และผลิตภัณฑ์ต้องมีระบบป้องกันเด็ก (child-locked)

- ต้องใช้ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต ห้ามใช้ในที่สาธารณะ ห้ามใช้บริเวณในระยะ 1,000 ฟุต จากสถานศึกษาและสถานที่อื่นๆ ที่มีเยาวชน

2.6.2.2 รัฐโคโลราโด มีการกำกับควบคุมกัญชาของรัฐโคโลราโดอยู่ภายใต้กฎหมาย Colorado Constitution of 1876 Art. XVIII, § 16. Personal use and regulation of marijuana^[30] และมี Marijuana Enforcement Division เป็นหน่วยงานในการอนุญาต และควบคุมกำกับการใช้กัญชาทางการแพทย์และทางอุตสาหกรรม สำหรับหลักการการควบคุมกัญชามีลักษณะเดียวกันกับการควบคุมสุรา

สำหรับการใช้กัญชาทางนันทนาการอนุญาตในผู้ที่อายุ 21 ปีขึ้นไป มีกัญชาไว้ในครอบครองได้ไม่เกิน 2 ounce หรือ 57 กรัม จำกัดจำนวนให้ปลูกกัญชาได้ไม่เกินบ้านละ 6 ต้น และมีเพียง 3 ต้นที่อนุญาตให้มีช่อดอกได้ ห้ามผู้ที่ปลูกเพื่อใช้ในบ้านจำหน่ายให้แก่ผู้อื่น มีการจำกัดการซื้อขายแต่ละครั้งในร้านขายกัญชาที่ได้รับอนุญาต โดยซื้อขายได้ครั้งละไม่เกิน 28.5 กรัม ห้ามใช้ในที่สาธารณะ ร้านอาหาร พื้นที่ส่วนกลาง มีการควบคุมกำกับโฆษณา และผลิตภัณฑ์กัญชาและจำกัดปริมาณสาร THC ในผลิตภัณฑ์กัญชาที่สามารถบริโภคได้ เป็นต้น^{[30] [31]}

มาตรการทางกฎหมายที่คุ้มครองเยาวชนจากกัญชา เช่น^[31]

- ห้ามขายหรือให้กัญชาแก่ผู้ที่อายุต่ำกว่า 21 ปี หากฝ่าฝืนมีความผิดทางอาญา
- ซื้อขายกัญชาในร้านที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น จำกัดจำนวนการซื้อขายในแต่ละครั้งได้ไม่เกิน 1 oz (28.5 กรัม) และผู้ที่ซื้อต้องแสดงบัตรประชาชนเพื่อพิสูจน์ว่าตนอายุเกิน 21 ปีแล้ว หากฝ่าฝืนจะผู้จำหน่ายจะถูกเพิกถอนใบอนุญาตและมีโทษทางอาญา

- ผลิตภัณฑ์กัญชาที่วางจำหน่ายต้องเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ป้องกันเด็ก ไม่ให้เห็นกัญชาในบรรจุภัณฑ์และป้องกันเด็กบริโภคโดยไม่ตั้งใจ และบนผลิตภัณฑ์ต้องมีเครื่องหมาย THC สีแดงเพื่อเตือนว่าเป็นผลิตภัณฑ์จากกัญชา

- ห้ามร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์กัญชาในสถานศึกษา
- เมื่อพบเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับกัญชาจะเป็นลหุโทษ โดยอาจปรับ ให้บริการสาธารณะ ให้การอบรมศึกษา โดนยึดใบขับขี่ เป็นต้น และอาจส่งผลให้ถูกปฏิเสธให้เงินช่วยเหลือการศึกษาจากรัฐได้ เป็นต้น

2.6.3 ประเทศมอลตา

ที่ผ่านมาสหภาพยุโรปมีเพียงบางประเทศที่สามารถใช้ทางการแพทย์ได้เท่านั้น และไม่อนุญาตให้ใช้กัญชาทางนันทนาการ สำหรับการใช้กัญชาเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากทางการแพทย์นั้นเป็นความผิด แต่เนื่องจากประเทศในสหภาพยุโรปหลายประเทศได้มีนโยบายผ่อนปรน และลดทอนความเป็นอาชญากรรม (Decriminalisation) เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ การครอบครองและเสพกัญชายังคงเป็นความผิดทางอาญา แต่หากเจ้าหน้าที่พบในปริมาณที่ไม่เกินกว่าที่ยอมรับได้ก็อาจจะไม่ดำเนินคดี หรือประเทศอิตาลี การครอบครองกัญชาในปริมาณน้อยไม่มีความผิดทางอาญา แต่ถือเป็นลหุโทษต้องชำระค่าปรับ^{[9][32]}

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเดือน ธันวาคม 2021 ประเทศมอลตาเป็นประเทศในสหภาพยุโรปแห่งแรก ที่อนุญาตให้ใช้กัญชาได้อย่างถูกกฎหมายทั้งทางการแพทย์และทางนันทนาการ ภายใต้กฎหมาย ACT No.LXVI 2021 มีผลเมื่อธันวาคม ปี 2021 โดยจัดตั้งหน่วยงาน Authority on the Responsible Use of Cannabis เพื่อควบคุมกำกับดูแลเกี่ยวกับกิจกรรมกัญชาที่ไม่ใช่วัตถุประสงค์เพื่อทางการแพทย์ และผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้กัญชาคือผู้ที่มีอายุมากกว่า 18 ปีขึ้นไป แต่จำกัดปริมาณกัญชาที่สามารถมีไว้ในครอบครองได้ไม่เกิน 7 กรัม หากพบการฝ่าฝืน เจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดกัญชานั้นไว้ได้ และผู้ฝ่าฝืนมีโทษปรับระหว่าง 50-100 ยูโร ด้านการปลูก แต่ละบ้านสามารถปลูกได้ไม่เกินบ้านละ 4 ต้นและมีกัญชาแห้งได้ไม่เกิน 50 กรัมต่อบ้านและต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ใช้ส่วนตัว ทั้งนี้ห้ามปลูกในที่ที่สาธารณชนสามารถมองเห็นได้ หากพบการฝ่าฝืน เจ้าหน้าที่สามารถยึดกัญชานั้นไว้ได้ นอกจากนี้ยังมี organisation of individuals ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร ต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานในการดำเนินการและมีการควบคุมกำกับดูแลจากหน่วยงานภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด มีสมาชิกได้ไม่เกิน 500 คน สามารถปลูกกัญชากายในองค์กรไม่เกินจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ และต้องแจกจ่ายให้กับผู้ที่เป็นสมาชิกเท่านั้น ห้ามให้ผู้ที่อยู่ต่ำกว่า 18 ปีเข้าเป็นสมาชิก หากบุคคลใดฝ่าฝืนมีโทษปรับระหว่าง 500-1000 ยูโร^[33]

มาตรการทางกฎหมายที่คุ้มครองเยาวชนจากกัญชา เช่น^[33]

- ห้ามใช้กัญชาในที่สาธารณะ และสถานที่ที่มีเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี แม้จะเป็นสถานที่ส่วนบุคคล หากมีการฝ่าฝืนมีโทษปรับ 235-500 ยูโร
- เมื่อเยาวชนกระทำผิดเกี่ยวกับกัญชาจะไม่ถูกดำเนินคดีทางอาญาแต่ต้องเข้ารับการรักษาตามที่คณะกรรมการกำหนดต่อไป
- กำหนดที่ตั้ง organisation ต้องห่างจากสถานศึกษา หรือสถานที่ที่มีเยาวชนไม่น้อยกว่า 250 เมตร และห้ามผู้ที่อยู่ต่ำกว่า 18 ปีสมัครเป็นสมาชิก เป็นต้น
- ห้ามองค์กรดังกล่าวโฆษณา หรือกระทำในลักษณะชี้แนะส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกัญชา

2.7 มาตรการในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในส่วนที่ไม่ใช่ยาเสพติดให้โทษในประเทศไทย

2.7.1 กฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

2.7.1.1) พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

อาหารหมายความว่าของกินหรือเครื่องสำอางชีวิต ได้แก่ วัตถุทุกชนิดที่คนกิน ดื่ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือในรูปลักษณะใด ๆ แต่ไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และวัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร รวมถึงวัตถุเจือปนอาหาร สี และเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส^[34] ซึ่งแต่เดิมกัญชาหรือกัญชงถูกควบคุมเป็นยาเสพติดให้โทษ อย่างไรก็ตามปัจจุบันมีการควบคุมเฉพาะสารสกัดจากกัญชาและกัญชงที่เป็นยาเสพติดให้โทษ (เว้นแต่เป็นสารสกัดที่ได้รับอนุญาตผลิตในประเทศและต้องมีปริมาณ THC ไม่เกินร้อยละ 0.2) ทำให้ส่วนต่าง ๆ จากกัญชาหรือกัญชง เช่น ช่อดอก กิ่ง ก้าน ใบ ลำต้น สามารถถูกนำมาใช้ประโยชน์ได้ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบทว่าส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงมีสาร THC ซึ่งมีผลต่อร่างกายได้ จึงจำเป็นต้องมีการควบคุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำมาเป็นอาหารซึ่งผู้บริโภคทุกคนสามารถนำเข้าสู่ร่างกาย และมีโอกาสรับความเสี่ยงจากการบริโภคได้ จากการศึกษาพบว่าประกาศลำดับรองตามกฎหมายว่าด้วยอาหารที่ควบคุมเกี่ยวกับการใช้กัญชาหรือกัญชงในอาหารมี ดังนี้

1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 424) พ.ศ. 2564 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง กำหนดอาหารที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ห้ามผลิต นำเข้า หรือจำหน่ายอาหารที่มีส่วนของช่อดอกของกัญชาหรือกัญชง เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทุกวัยจากการบริโภคสิ่งที่ไม่ควรนำมาใช้เป็นส่วนผสมอาหาร และไม่ปลอดภัยต่อการบริโภค หากฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสองปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาท^[35]

2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 427) พ.ศ. 2564 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนประกอบของส่วนของกัญชาหรือกัญชง และประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 438) พ.ศ. 2565 ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ กำหนดผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนของกัญชาและกัญชงเป็นอาหารควบคุมเฉพาะ โดยส่วนของกัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนผสมที่ได้รับอนุญาตให้ผลิตในประเทศ และเป็นส่วนเปลือก ลำต้น เส้นใย กิ่งก้าน ราก ใบซึ่งไม่มียอดหรือช่อดอกติดมาด้วย และในประกาศนี้มีข้อกำหนดที่เป็นการกำหนดมาตรฐานอาหาร และคุ้มครองผู้บริโภค ดังเช่น

- กำหนดให้มีการกำหนดคุณภาพมาตรฐาน วัตถุเจือปน วิธีการตรวจวิเคราะห์ การใช้ภาชนะบรรจุ ของอาหารที่มีกัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนผสม

- ห้ามผลิต นำเข้า หรือจำหน่ายอาหารที่มีส่วนของกัญชาหรือกัญชง ไม่ว่าจะเป็ นเปลือก กิ่งก้านใบ โดยอาหารดังกล่าวที่ต้องห้ามได้แก่ อาหารทารกและอาหารสูตรต่อเนื่องสำหรับทารกและ เด็กเล็ก นมดัดแปลงสำหรับทารกและนมดัดแปลงสูตรต่อเนื่องสำหรับทารกและเด็กเล็ก อาหารเสริมสำหรับทารกเด็กเล็ก เครื่องดื่มที่ผสมกาเฟอีน และอาหารอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

- กำหนดให้มีข้อความคำเตือนโดยกำหนดตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 1.5 มิลลิเมตรใน กรอบสี่เหลี่ยมสีของตัวอักษรตัดกับสีพื้นของกรอบ และสีกรอบตัดกับสีของพื้นฉลาก และให้มีข้อความ เช่น

“เด็ก สตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร ไม่ควรรับประทาน” หรือ “ไม่ควรบริโภคเกินปริมาณที่แนะนำให้บริโภค ต่อครั้ง” และ “ไม่ควรใช้ร่วมกับผลิตภัณฑ์อาหารที่มีกัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนประกอบ” หรือ ผู้ที่แพ้หรือไวต่อ สาร THC หรือ CBD ควรระวังในการรับประทาน” เป็นต้น^[36]

- การแสดงฉลากของผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนประกอบของกัญชาหรือกัญชง กรณีมีการฝ่าฝืนโดยการนำส่วนของกัญชาหรือกัญชงมาผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย ในอาหารของทารกและเด็กเล็ก ดังกล่าว มีโทษตามมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสองปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาท กรณีที่ไม่แสดงฉลากหรือไม่แสดงข้อความตามที่กฎหมายกำหนด ฝ่าฝืนมาตรา 51 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท^[34]

3) เมล็ดกัญชง น้ำมันจากเมล็ดกัญชง โพรตีนจากเมล็ดกัญชง ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนประกอบดังกล่าว ได้มีข้อกำหนดตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 425) พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นการกำหนดคุณภาพมาตรฐานของเมล็ดกัญชง โดยกำหนดให้มีสาร THC ไม่เกิน 5 มิลลิกรัมและมีสาร CBD ไม่เกิน 3 มิลลิกรัม ต่อเมล็ดกัญชงหนึ่งกิโลกรัมน้ำหนักแห้ง สำหรับน้ำมันจากเมล็ดกัญชงกำหนดให้มีสาร THC ไม่เกิน 1 มิลลิกรัมและมีสาร CBD ไม่เกิน 3 มิลลิกรัม ต่อหนึ่งกิโลกรัม เป็นต้น ได้กำหนดให้มีข้อความคำเตือนโดยกำหนดตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 1.5 มิลลิเมตรในกรอบสี่เหลี่ยมสีของตัวอักษรตัดกับสีพื้นของกรอบ และสีกรอบตัดกับสีของพื้นฉลาก และมีข้อความ เช่น “เด็ก สตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร ไม่ควรรับประทาน” หรือ “อาจมีสาร THC และ CBD ซึ่งผู้ที่แพ้หรือไวต่อสารดังกล่าวควรระวังในการรับประทาน” เป็นต้น^[37]

4) ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง หลักเกณฑ์การโฆษณาอาหาร พ.ศ. 2564 ออกตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 กำหนดให้การโฆษณาต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การโฆษณาอาหาร และต้องมีการขออนุญาตให้ผู้อนุญาตตรวจพิจารณาเสียง ภาพ ภาพยนตร์ ข้อความก่อนที่จะโฆษณา โดยการโฆษณาต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การโฆษณาอาหาร และต้องมีการขออนุญาตให้ผู้อนุญาตตรวจพิจารณาเสียง ภาพ ภาพยนตร์ ข้อความก่อนที่จะโฆษณา รวมถึงมีหลักเกณฑ์เฉพาะในการโฆษณาอาหาร เช่น การห้ามโฆษณาอาหารสำหรับทารก ตามข้อ 9(1) หรือการห้ามโฆษณาโดยใช้ข้อความเกี่ยวกับทารกเด็กเล็กในสื่อโฆษณาที่มีลักษณะเชื่อมโยงหรือทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นอาหารสำหรับทารก หรือเหมาะสมสำหรับใช้เลี้ยงทารก ตามข้อ 9(2) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กรณีการโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารที่มีกัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนประกอบนั้นไม่ได้มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ หากผู้ใดโฆษณาคุณสมบัติ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารเป็นเท็จเป็นการหลอกลวงให้หลงเชื่อ เช่น ทำให้เชื่อว่าเด็กสตรีมีครรภ์ รับประทานได้ เป็นการฝ่าฝืนมาตรา 40 และมีโทษตามมาตรา 70 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ^{[38][39]}

2.7.1.2) พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ได้มีนิยามว่ารวมถึงยาแผนไทย ยาพัฒนาจากสมุนไพร ยาแผนโบราณที่ใช้กับมนุษย์ตามกฎหมายว่าด้วยยา หรือยาตามองค์ความรู้การแพทย์ทางเลือกตามที่รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการประกาศกำหนด เพื่อการบำบัด รักษา และบรรเทาความเจ็บป่วยของมนุษย์ หรือการป้องกันโรค หรือผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่มีส่วนประกอบสำคัญที่เป็นหรือแปรสภาพจากสมุนไพร ซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้แก่มนุษย์เพื่อให้เกิดผลต่อสุขภาพหรือการทำงานของร่างกายให้ดีขึ้น เสริมสร้างโครงสร้าง หรือการทำงานของร่างกาย หรือลดปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคตามมาตรา 4 ซึ่งแนวทางการควบคุมกำกับดูแล ผลิตภัณฑ์สมุนไพรนั้นเป็นไปตามมาตรา 6 โดยรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศ

กำหนดชื่อ ประเภท ชนิด หรือลักษณะของสมุนไพร ซึ่งการผลิต นำเข้า หรือขายต้องได้รับใบอนุญาต หรือผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายต้องได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับผลิตภัณฑ์สมุนไพร ที่ต้องได้รับแจ้งรายละเอียดหรือใบรับจดแจ้ง หรือกำหนดห้ามผลิต นำเข้า หรือขาย รวมถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขในการควบคุมให้เป็นไปตามกฎหมาย เป็นต้น โดยกฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของผู้รับอนุญาตผลิต นำเข้า หรือขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรไว้เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภคในหมวด 4 ของพระราชบัญญัติฯ^[40]

โดยปัจจุบันแนวทางการกำกับดูแลผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีกัญชา/กัญชงเป็นส่วนประกอบตามกฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์สมุนไพร มีดังเช่นกรณีดังต่อไปนี้

ยาจากสมุนไพรที่มีส่วนประกอบของน้ำมันกัญชาหรือสารสกัดกัญชาซึ่งมี THC มากกว่าร้อยละ 0.2 เช่น น้ำมันกัญชา จัดเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรประเภทยาพัฒนาจากสมุนไพร^{[41][42]} ซึ่งต้องได้รับการขึ้นทะเบียนตำรับและมีการควบคุมการกระจายให้ใช้ในสถานพยาบาลเท่านั้น และจ่ายโดยผู้ประกอบวิชาชีพเพื่อการบำบัดรักษา^[43]

กรณีตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมมีการควบคุมการผลิตและการนำเข้าโดยผู้ผลิตหรือนำเข้าต้องขอขึ้นทะเบียนตำรับยาตามองค์ความรู้ดั้งเดิม โดยตำรับที่มีส่วนของใบกัญชาปรุงผสมได้แก่ ยาสุขไสยาสน์ ยาแก้ลมแก้เส้น ยาทาริดสีดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง หรือยาแก้ไข้พอมเหลือง มีการกำกับดูแลการขายโดยให้มีช่องทางการขายได้เฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาตและมีผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่กรณียาแก้โรคจิตซึ่งมีส่วนของกัญชาปรุงผสม ให้ขายได้เฉพาะช่องทางสถานพยาบาล ทั้งนี้ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมนั้นมีข้อห้ามใช้ ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี^[44]

กรณีจากใบกัญชาหรือ Cannabis leaf infusion การผลิตต้องได้รับขึ้นทะเบียนตำรับผลิตภัณฑ์สมุนไพร มีข้อกำหนดให้ใช้ส่วนของใบที่ไม่ติดกับช่อดอกปริมาณ 1 กรัมต่อตำรับ โดยมีข้อกำหนดเรื่องกรรมวิธีผลิต คุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์สารปนเปื้อน ขนาดและวิธีใช้ และได้มีข้อกำหนดฉลากโดยให้มีข้อความคำเตือนด้วยตัวอักษรสีแดง ไม่ควรใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หรือวางแผนตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร เด็ก และเยาวชนอายุต่ำกว่า 25 ปี อย่างไรก็ตามเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขายทั่วไป ซึ่งหมายถึงผู้ขายไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาต สามารถวางขายในร้านสะดวกซื้อทั่วไป^{[44][45]}

นอกจากนี้ ได้มีมาตรการทางกฎหมายห้ามนำเข้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่เป็นพืชกัญชาหรือกัญชงซึ่งเป็นพืชในสกุล *Cannabis* และวัตถุหรือสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพืชกัญชาหรือกัญชง ยกเว้นเป็นหน่วยงานรัฐ ที่มีภารกิจด้านป้องกันบำบัดโรค สถาบันอุดมศึกษาด้านเภสัชศาสตร์ การแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์ประยุกต์ และผู้ประสงค์นำเข้าเพื่อการศึกษาวิจัยทางคลินิกตามเกณฑ์ของกฎหมาย^[46]

กรณีของการโฆษณา มาตรา 70 การโฆษณาต้องได้รับอนุญาตก่อน และมาตรา 74 ห้ามโฆษณาโอ้อวดสรรพคุณเกินความเป็นจริง เป็นเท็จ ทำให้เข้าใจว่ามีหรือไม่มีส่วนประกอบซึ่งไม่ตรงความเป็นจริง หรือฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด หากมีการฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 114^{[40][47]}

2.7.1.3) พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558

นิยามของเครื่องสำอาง “เครื่องสำอาง หมายความว่าวัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ทา ถู นวด โรย พ่น หยอด ใส่ อบ หรือกระทำด้วยวิธีอื่นใดกับส่วนภายนอกของร่างกายมนุษย์ และให้หมายความรวมถึงการใช้กับฟันและเยื่อในปากโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสะอาด ความสวยงาม หรือเปลี่ยนแปลง

ลักษณะที่ปรากฏ หรือระงับกลืนกายหรือปกป้องดูแลส่วนต่าง ๆ นั้นให้อยู่ในสภาพดี และรวมตลอดทั้งเครื่องประดับต่าง ๆ สำหรับผิวด้วย แต่ไม่รวมถึงเครื่องประดับและเครื่องแต่งตัวซึ่งเป็นอุปกรณ์ภายนอกร่างกาย” และ “วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอางโดยเฉพาะ” และ “วัตถุอื่นที่กำหนดโดยกฎกระทรวงให้เป็นเครื่องสำอาง”^[48]

ปัจจุบัน กฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอางได้กำหนดส่วนของกัญชากัญชงที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องสำอางได้โดยห้ามใช้ส่วนของช่อดอก ประกอบกับเป็นการใช้ภายนอกตามนิยามของเครื่องสำอาง อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ได้มีบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อไม่ให้เกิดความเสี่ยงต่อการได้รับสารจากกัญชาเข้าสู่ร่างกายเกินปริมาณได้ การควบคุมเป็นไปตามประกาศลำดับรอง ดังนี้

1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การใช้ส่วนของกัญชาในเครื่องสำอาง พ.ศ. 2564 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การใช้ส่วนของกัญชงในเครื่องสำอาง พ.ศ. 2564 กำหนดการใช้ส่วนของกัญชาหรือกัญชงในเครื่องสำอาง ซึ่งได้แก่ เปลือก ลำต้น เส้นใบ กิ่งก้าน และราก ใบซึ่งไม่มียอดหรือช่อดอกติดมาด้วย และกากหรือเศษที่เหลือจากการสกัดกัญชาและต้องมีสาร THC ไม่เกินร้อยละ 0.2 โดยน้ำหนัก (ห้ามส่วนของช่อดอก) ทั้งนี้ ประเภทเครื่องสำอางที่อนุญาตให้ผลิตได้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วล้างออก โดยมีเงื่อนไขห้ามใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในช่องปากหรือจุดซ่อนเร้น และต้องมีสาร THC ปนเปื้อนไม่เกินร้อยละ 0.2^{[49][50]}

2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การใช้สารสกัดที่มีสารแคนนาบิไดโอดลจากกัญชาและกัญชงในเครื่องสำอาง พ.ศ. 2564 กำหนดกรณีของการนำสารสกัดที่มีสารแคนนาบิไดโอดล (CBD) จากกัญชาและกัญชงมาใช้ในเครื่องสำอาง ต้องเป็นเครื่องสำอางที่ห้ามใช้ในช่องปากหรือบริเวณจุดซ่อนเร้น โดยวัตถุดิบที่เป็นสารสกัดดังกล่าวห้ามเป็นสารสกัดที่มาจากการสังเคราะห์ ที่นำมาใช้ต้องมีสาร THC ปนเปื้อนไม่เกินร้อยละ 0.2 และหากเป็นเครื่องสำอางพร้อมใช้ในรูปแบบน้ำมันหรือ soft gelatin capsule จะต้องมียปริมาณ THC ปนเปื้อนไม่เกินร้อยละ 0.001 เป็นต้น^[51]

3) ประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง การแสดงคำเตือนที่ฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของส่วนของกัญชา พ.ศ. 2564 และประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง การแสดงคำเตือนที่ฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของส่วนของกัญชง พ.ศ. 2564 กำหนดเรื่องการแสดงคำเตือนข้อควรระวังไว้ในฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของส่วนของกัญชาหรือกัญชงนั้น ได้มีการกำหนดให้ผู้ผลิตเพื่อขาย หรือผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของกัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนผสมในเครื่องสำอาง ต้องแสดงคำเตือนตามที่ระบุไว้ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วล้างออก ให้มีคำเตือนว่าผลิตภัณฑ์อาจก่อให้เกิดการแพ้หรือการระคายเคืองได้ หากใช้แล้วมีความผิดปกติใดๆ เกิดขึ้น ต้องหยุดใช้และปรึกษาแพทย์ หรือเภสัชกร^{[52][53]}

4) ประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารสกัดที่มีสารแคนนาบิไดโอดลจากกัญชาและกัญชง พ.ศ. 2564 กำหนดให้กรณีของการใช้สารสกัดแคนนาบิไดโอดลจากกัญชาและกัญชง ให้มีคำเตือนที่ฉลากผลิตภัณฑ์ทุกประเภท ว่าผลิตภัณฑ์อาจก่อให้เกิดการแพ้หรือระคายเคืองได้ หากใช้แล้วมีความผิดปกติใด ๆ เกิดขึ้นต้องหยุดใช้และปรึกษาแพทย์หรือเภสัชกร ยกเว้นกรณีที่เป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบน้ำมัน หรือรูปแบบ soft gelatin capsules ต้องแสดงคำเตือนห้ามรับประทานไว้ด้วย^[54]

นอกจากนี้ 1) และ 2) มีการกำหนดเรื่องการห้ามนำเข้าเพื่อเป็นการควบคุมผลิตภัณฑ์และคุ้มครองผู้บริโภค โดยกฎหมายห้ามนำเข้าเป็นวัตถุดิบที่มีส่วนของกัญชาหรือกัญชง หรือเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่มีส่วนประกอบของกัญชาหรือกัญชง^{[49] [50] [51]}

กรณีโฆษณาเครื่องสำอาง ไม่ต้องได้รับอนุญาตก่อนการโฆษณา แต่หากพบว่าการโฆษณาใดที่เป็นข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 84^[48]

2.7.2 กฎหมายอื่น นอกเหนือจากการกำกับของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

2.7.2.1) พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542

1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สมุนไพรควบคุม (กัญชา) พ.ศ. 2565 ประกาศวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565 ออกโดยอาศัยอำนาจมาตรา 44 และมาตรา 45(4) (5) (6) แห่งพ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมฯ โดยมีเนื้อหาที่กำหนดให้ ซ่อดอกกัญชา ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Cannabis sativa* L. หรือชื่อพ้องอื่น ๆ เป็นสมุนไพรควบคุม^[55] ซึ่งสมุนไพรควบคุมตามมาตรา 44 รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนดประเภท ลักษณะ ชนิดและชื่อของสมุนไพรที่มีค่าต่อการวิจัย หรือมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ หรืออาจสูญพันธุ์ และหากผู้ใดประสงค์ศึกษาวิจัย ส่งออก จำหน่ายหรือแปรรูปกัญชาเพื่อการค้าต้องได้รับอนุญาตตามมาตรา 46^[56] และผู้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขตามที่ได้รับอนุญาตไว้ ซึ่งเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชน มีดังนี้^[55]

- ห้ามจำหน่ายซ่อดอกกัญชา หรือแปรรูปซ่อดอกกัญชาเพื่อการค้าให้กับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี สตรีมีครรภ์ หรือสตรีให้นมบุตร นักเรียน นักศึกษา

- ห้ามจำหน่ายซ่อดอกกัญชาหรือสินค้าแปรรูปจากกัญชาผ่านเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์

- ห้ามโฆษณาซ่อดอกกัญชาในทุกช่องทางเพื่อการค้า

- กำหนดสถานที่ห้ามจำหน่ายซ่อดอกกัญชาหรือสินค้าที่แปรรูปจากกัญชาเพื่อการค้า วัด สถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา หอพักตามกฎหมายว่าด้วยหอพัก สวนสาธารณะ สวนสัตว์ สวนสนุก

ดังนั้น ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้จำหน่ายหรือแปรรูปซ่อดอกกัญชาเพื่อการค้า ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขข้างต้น หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข มาตรา 52 กำหนดให้ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นระยะเวลาไม่เกินเก้าสิบวัน และผู้ที่ถูกพักใช้ใบอนุญาตต้องหยุดประกอบกิจการนั้น ๆ แต่หากผู้รับอนุญาตฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขและเป็นการกระทำผิดที่ร้ายแรง มาตรา 54 กำหนดให้ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้ และจะไม่สามารถขอรับอนุญาตใด ๆ ตามกฎหมายนี้ได้อีกจนกว่าจะพ้นสองปีนับแต่ถูกเพิกถอน ทั้งนี้เป็นดุลพินิจของผู้อนุญาต กรณีที่ไม่ใช่ผู้รับอนุญาต แต่เป็นกรณีที่มีผู้จำหน่ายหรือแปรรูปซ่อดอกกัญชาเพื่อการค้าโดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 46 ผู้ที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 78^[56]

2.7.2.2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดให้การกระทำให้เกิดกลิ่น หรือควัน กัญชา กัญชง หรือพืชอื่นใด เป็นเหตุรำคาญ พ.ศ. 2565 ประกาศ ณ วันที่ 13 มิถุนายน 2565 ออกโดยอาศัย

อำนาจมาตรา 25 (5) แห่งพ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยประกาศฉบับนี้มีเนื้อหาที่กำหนดให้การกระทำให้เกิดกลิ่น หรือควันกัญชา กัญชง หรือพืชอื่นใด เว้นแต่พืชที่มีกฎหมายควบคุมแล้ว จนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัยบริเวณใกล้เคียงหรือผู้ที่ต้องประสบกับเหตุนั้น เป็นเหตุรำคาญ ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข^[57]

ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข ตามมาตรา 26 พนักงานเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมีอำนาจห้ามผู้ใดผู้หนึ่งไม่ให้ก่อเหตุรำคาญ รวมถึงออกคำสั่งเพื่อระงับ กำจัด ควบคุมเหตุรำคาญ แต่หากเป็นกรณีมีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะหรือสถานที่เอกชนแล้วแต่กรณี ตามมาตรา 27 หรือมาตรา 28 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือไปยังบุคคลต้นเหตุ เพื่อให้ระงับหรือป้องกันตามสมควร อย่างไรก็ตามหากไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น และเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นอาจเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นสามารถระงับจัดการเหตุนั้น และให้บุคคลต้นเหตุเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการนั้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่เหตุรำคาญนั้นเกิดขึ้นเป็นวงกว้างจนก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพตามมาตรา 28/1 ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจกำหนดให้บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญและมีอำนาจจัดการพื้นที่นั้นตามความจำเป็นโดยหลักเกณฑ์ให้เป็นไปตามกฎหมาย^[58]

สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นโดยไม่มีเหตุอันควรหรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสองหมื่นห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 74^[58]

2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ การควบคุมคุณภาพและการจัดการสุขลักษณะของการจำหน่ายอาหารประเภทปรุงสำเร็จ ในสถานที่จำหน่ายอาหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 ออกตามความในข้อ 11 (2) ของกฎกระทรวงสุขลักษณะของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ. 2561 โดยประกาศฉบับนี้กำหนดให้อาหารประเภทปรุงสำเร็จที่มีการนำกัญชาหรือกัญชงมาใช้เป็นส่วนประกอบในการทำประกอบ หรือปรุงอาหาร ผู้ประกอบกิจการต้องดำเนินการจัดให้มีการแสดงข้อความหรือป้ายสัญลักษณ์ว่าเป็นสถานที่จำหน่ายอาหารที่มีกัญชากัญชงเป็นส่วนประกอบในอาหารปรุงสำเร็จ แสดงรายการอาหารที่มีการใช้กัญชา หรือกัญชง เป็นส่วนประกอบในอาหารประเภทปรุงสำเร็จ พร้อมแสดงข้อความบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี สตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร ให้งดเว้นรับประทาน และข้อความอื่นที่เป็นการคุ้มครองผู้บริโภค^{[59][60]}

กรณีผู้ประกอบการไม่จัดแสดงข้อความดังกล่าว ฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 68 แห่งพ.ร.บ. การสาธารณสุข ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท^[58]

2.7.2.3) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา พ.ศ. 2546

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับกัญชาหรือกัญชงในสถานศึกษา ส่วนราชการ หรือหน่วยงานในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2565 ซึ่งอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการสามารถออกแนวทางการปฏิบัติสำหรับหน่วยงานในกำกับ ซึ่งแนวทางนี้มีการกำหนดห้ามใช้กัญชาหรือกัญชงกับนักเรียนนักศึกษาหรือบุคลากร ให้ร้านค้าจำหน่ายอาหารเครื่องดื่มในสถานศึกษาหรือหน่วยงานในสังกัดจำหน่ายอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาหรือกัญชง รวมถึงห้ามนำอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาหรือกัญชงเข้ามาบริโภคในสถานศึกษาหรือหน่วยงานใน

สังกัด นอกจากนี้ให้ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน อบรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กัญชา และกัญชง และอันตรายที่เกิดขึ้น แก่นักเรียน นักศึกษา บุคลากร นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังสามารถวางมาตรการเพิ่มเติมที่เหมาะสมเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดกัญชาหรือกัญชงได้^[61]

อย่างไรก็ตาม ประกาศดังกล่าวเป็นการกำหนดมาตรการป้องกันและวางแนวทางเพื่อป้องกันการใช้กัญชา กัญชงและลดอันตรายจากกัญชาหรือกัญชงในสถานศึกษาและหน่วยงานในสังกัด กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแนวทางไม่ได้มีการกำหนดโทษตามกฎหมาย^[62]

2.7.2.4) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528

ประกาศกรุงเทพมหานคร เรื่อง การเฝ้าระวังปัญหาที่เกิดจากการใช้กัญชาหรือกัญชง ในนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2565 ออกตามความในมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มีเนื้อหากำหนดมาตรการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาที่เกิดจากการใช้กัญชาหรือกัญชงในนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดให้โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ปลอดกัญชาหรือกัญชง งดจำหน่ายอาหาร ขนม เครื่องดื่มที่มีกัญชาและกัญชงเป็นส่วนผสมในโรงเรียน รวมถึงห้ามโฆษณาอาหาร ขนม เครื่องดื่มดังกล่าวในโรงเรียน ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ดูแลนักเรียนไม่ให้มีการบริโภคกัญชา รวมถึงให้จัดให้ความรู้เข้าใจความเข้าใจเกี่ยวกับกัญชาและกัญชงรวมถึงอันตรายจากกัญชาและกัญชง ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ประกอบการค้าบริเวณรอบโรงเรียนไม่ให้มีการจำหน่ายอาหาร ขนม และเครื่องดื่มที่มีกัญชาและกัญชงผสม^[63]

ประกาศดังกล่าวเป็นแนวทางกำหนดมาตรการ กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแนวทางไม่ได้มีการกำหนดโทษตามกฎหมาย^[64]

2.8 มาตรการทางกฎหมายภายในอื่น ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชน

นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่เป็นกฎหมายคุ้มครองเด็กโดยเฉพาะแล้ว ผู้วิจัยยังศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมสารเสพติดเช่น สุรา หรือบุหรี่ ในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชน คือ พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 และ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.8.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นภาคี มีหลักคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะเด็ก อันเนื่องจากการที่ยังไม่เติบโตเต็มที่ทั้งทางร่างกายและจิตใจจึงต้องการพิทักษ์และการดูแลเป็นพิเศษ รวมถึงต้องการการคุ้มครองทางกฎหมายในการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็ก การให้สวัสดิการสังคมแก่เด็ก การคุ้มครองสิทธิทางแพ่ง การคุ้มครองเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือกระทำความผิดทางอาญา และการคุ้มครองเด็กผู้ด้อยโอกาส ประเทศไทยซึ่งเป็นภาคีในอนุสัญญาได้อนุมัติการให้มีกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กดังกล่าว คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เด็กตามนิยามของกฎหมายคือ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ไม่รวมผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส และกฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็ก ให้เด็กได้รับการอุปการะ เลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและมีพัฒนาการที่เหมาะสม รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดถูกทารุณกรรม

ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบ และเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก^[65]

สาระสำคัญของกฎหมาย มีการกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติ การปฏิบัติต่อเด็ก มีการกำหนดหน้าที่ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กตามสมควรและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กไม่ให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และไม่ทอดทิ้ง ไม่ละเลยหรือละทิ้งเด็ก ทั้งนี้ยังกำหนดหน้าที่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก มีมาตรการคุ้มครองเด็กเช่น ห้ามทารุณกรรม ส่งเสริมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือเสี่ยงต่อการกระทำผิด รวมถึงให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่พิเศษ เช่น การตรวจค้นสถานที่ นอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์วิธีการสงเคราะห์เด็ก ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพกายและจิตใจ รวมถึงกำหนดให้มีการส่งเสริมความประพฤติ นักเรียนและนักศึกษาเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม และความปลอดภัยแก่นักเรียนนักศึกษา และให้อำนาจเจ้าหน้าที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมความประพฤติ แนะนำตักเตือน สอดส่องดูแลไม่ให้เกิดประพฤติในทางที่ไม่ชอบ เป็นต้น โดยผู้กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามที่กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดมีโทษทางอาญา^[66]

สำหรับบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองเด็กจากสารเสพติดเช่นบุหรี่ยาสูบและสุรา ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติ ดังเช่น ห้ามจำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่ยาสูบแก่เด็กไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์ตามมาตรา 26 (10) และมีบทกำหนดโทษหากฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 78^[66]

นอกจากนี้ มาตรา 45 ยังวางหลักห้ามไม่ให้เด็กซื้อหรือเสพสุราหรือบุหรี่ยาสูบ หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือเสพสุราหรือบุหรี่ยาสูบ หากฝ่าฝืนให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบถามเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและมีหนังสือเรียกผู้ปกครองมาร่วมประชุมเพื่อปรึกษา ว่ากล่าวตักเตือน หรืออาจมีมาตรการวางข้อกำหนดเพื่อแก้ไข ป้องกันไม่ให้เด็กกระทำความผิดได้อีก โดยอาจให้ผู้ปกครองปฏิบัติตามมาตรา 44 วรรคสอง ได้แก่ (1) ระมัดระวังไม่ให้เด็กเข้าไปในสถานที่อันจูงใจให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร (2) ระมัดระวังไม่ให้เด็กออกนอกสถานที่อาศัยเวลากลางคืน (3) ระมัดระวังไม่ให้เด็กคบหาอยู่กับผู้ที่จะชักนำไปในทางเสื่อมเสีย (4) ระวังไม่ให้เด็กกระทำการเป็นเหตุให้เด็กประพฤติเสียหายน (5) จัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญาและความสนใจ (6) จัดให้เด็กได้ประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจ (7) จัดให้เด็กกระทำการกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองด้านคุณธรรม จริยธรรม นอกจากนี้เจ้าหน้าที่อาจมีข้อตกลงจัดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ได้ ซึ่งหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขมาตรการดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้หากผู้ปกครอง ฝ่าฝืนบทบัญญัติให้ทำทัณฑ์บนตามมาตรา 39^[66]

2.8.2 พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560

กฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญในการกำหนดมาตรการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบและการคุ้มครองสุขภาพของประชาชนจากโรคร้ายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ยาสูบ และยกระดับการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลก^[67]

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ยาสูบของเยาวชน ได้แก่ การกำหนดอายุขั้นต่ำของบุคคลที่ห้ามจำหน่าย ปรากฏในมาตรา 26 วรรคแรกซึ่งวางหลักห้ามผู้ใดขายหรือให้ซึ่งผลิตภัณฑ์ยาสูบแก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ นอกจากนี้ในมาตรา 26 วรรคสอง ห้ามผู้ใด ใช้ จ้าง วาน หรือยินยอมให้บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปีขายหรือให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบ^[67]

สำหรับมาตรการของการกำหนดพื้นที่ผลิตภัณฑ์ยาสูบปรากฏในบทบัญญัติ เช่น มาตรา 29 กำหนดห้ามขายผลิตภัณฑ์ยาสูบใน สถานพยาบาล สถานศึกษา สวนสาธารณะ สวนสัตว์ สวนสนุก และในสถานที่ตามที่กฎหมายกำหนด^[67] นอกจากนี้ มาตรา 41 เป็นบทฐานอำนาจในการออกกฎหมายลำดับรองใน

การประกาศประเภท ชื่อของสถานที่สาธารณะ สถานที่ทำงาน และยานพาหนะเป็นเขตปลอดบุหรี่ หรืออาจกำหนดให้มีเขตสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ก็ได้ สำหรับกฎหมายลำดับรองก็ได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ โดยอาศัยอำนาจของมาตรา 41 ของพระราชบัญญัติฯ ที่กำหนดเขตปลอดบุหรี่ไว้หลายพื้นที่ ได้แก่ สถานบริการสาธารณสุขและส่งเสริมสุขภาพ สถานศึกษาหรือสถานที่เพื่อการเรียนรู้และฝึกอบรม สถานที่สาธารณะ สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ฯลฯ เพื่อเป็นการคุ้มครองสุขภาพของผู้ที่ไม่สูบบุหรี่^[68]

มาตรการที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเรื่องการเข้าถึงข้อมูลของเยาวชน ปรากฏในมาตรา 30 ซึ่งเป็นบททั่วไปในการกำหนดห้ามโฆษณาหรือทำการสื่อสารการตลาดผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือมาตรา 35 การกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการที่ห้ามสนับสนุนการโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบ ผู้ผลิตหรือนำเข้า หรือห้ามส่งเสริมการบริโภคยาสูบ นอกจากนี้มาตรา 38 ได้วางหลักให้ผู้ประกอบกิจการยังต้องดำเนินการให้หีบห่อผลิตภัณฑ์มีรูปแบบลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด เช่น มีข้อความคำเตือนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ อันตรายร้ายแรงต่อเด็ก รวมถึงบรรจุภัณฑ์ที่ไม่สามารถทำให้เกิดรูปรสกลิ่นให้เป็นที่น่าดึงดูดใจ เพื่อเป็นการคุ้มครองสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของประชาชน^{[67][69]}

2.8.3 พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

กฎหมายฉบับนี้ตราขึ้นเนื่องจากแอลกอฮอล์สามารถก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุและอาชญากรรม มีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ จึงต้องมีการกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมเพื่อช่วยลดปัญหาและผลกระทบ ตลอดจนการช่วยสร้างเสริมสุขภาพของประชาชน ป้องกันการเข้าถึงจากเด็กและเยาวชนโดยง่ายซึ่งบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อเยาวชน มีดังเช่น^[70]

- มาตรา 26(1) ผู้ผลิตหรือนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องจัดให้มีบรรจุภัณฑ์ ฉลาก ข้อความคำเตือนตามที่กำหนด เช่น ห้ามใช้ข้อความที่มีภาพการ์ตูน ดาราศิลปิน เพื่อชักจูงเชิญชวนให้บริโภค เป็นต้น^[71]

- มาตรา 27 กำหนดบริเวณการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะมาตรา 27 (5) ที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหรือบริเวณสถานศึกษา

- มาตรา 29(1) กำหนดห้ามขายแอลกอฮอล์ให้ผู้ที่อายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์

- มาตรา 30 กำหนดห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยวิธีการหรือในลักษณะ ใช้เครื่องขายอัตโนมัติ การเร่ขาย การลดราคาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการขาย รวมถึงการแจก ถาม ให้ที่เป็นการจูงใจสาธารณสุขให้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

- มาตรา 31 กำหนดบริเวณที่สามารถบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะมาตรา 31(4) กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณสถานศึกษาเว้นแต่ที่กฎหมายกำหนด

- มาตรา 32 กำหนดห้ามโฆษณาอันเป็นการแสดงชื่อหรืออวดอ้างสรรพคุณ หรือชักจูงให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือโดยอ้อม รวมถึงกำหนดให้การโฆษณากระทำได้เฉพาะให้ข้อมูลข่าวสาร เชิงสร้างสรรค์ โดยไม่ปรากฏภาพของสินค้าบรรจุภัณฑ์

บทที่ 3 ระเบียบวิธีศึกษาวิจัย

การศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากการปลดกัญชารักษาจากสถานพยาบาลพิถีพิถัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในต่างประเทศที่มีการทำให้กัญชาถูกกฎหมายแล้ว และจากมาตรการในประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบัน และหาแนวทางในการกำหนดมาตรการเหมาะสมในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในประเทศไทยต่อไป ซึ่งในบทนี้จะเสนอรูปแบบการศึกษาวิจัยและขั้นตอนการดำเนินการศึกษาวิจัย กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย วิธีการรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล โดยจะกล่าวต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการศึกษาและขั้นตอนการดำเนินการศึกษาวิจัย

ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสารในการแสวงหาแนวทางในการกำหนดมาตรการดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้มีการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) กำหนดประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย
- 2) ทบทวนวรรณกรรม โดยศึกษามาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาจากกฎหมายบางประเทศที่ทำให้กัญชาถูกกฎหมายแล้ว และกฎหมายในประเทศที่มีอยู่ ณ ปัจจุบัน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชน
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปผลการศึกษา จัดเป็นหมวดหมู่ตามมาตรการและกลุ่มกฎหมาย
- 4) เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาที่มีในประเทศและต่างประเทศ และหาช่องว่างมาตรการของกฎหมายในประเทศ
- 5) วิเคราะห์และหาแนวทางที่เหมาะสม ในการกำหนดมาตรการของกฎหมายที่มีอยู่ในประเทศ และในการกำหนดมาตรการของกฎหมายว่าด้วยการควบคุมกัญชาโดยเฉพาะ
- 6) จัดทำรูปเล่มและเสนอรายงาน

3.2 กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาวิจัย

สำหรับการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในต่างประเทศนั้น ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและเลือกศึกษาจากกลุ่มประเทศหรือรัฐที่มีการใช้กัญชาอย่างถูกกฎหมาย ทั้งในทางการแพทย์และทางนันทนาการ โดยเลือกศึกษาจากประเทศที่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษ และเป็นประเทศที่มีแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น แคนาดา รัฐแคลิฟอร์เนีย รัฐโคโลราโด และประเทศมอลตาซึ่งเป็นประเทศในยุโรปประเทศแรกที่ทำให้กัญชาถูกกฎหมาย

สำหรับการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนในประเทศ ผู้ศึกษาได้ทบทวนมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ทั้งหมดในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมกัญชา และในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชน และเป็นบทกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ รวมถึงเอกสารวิชาการที่มีการปรับปรุงล่าสุด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ และเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการกำหนดข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกฎหมายต่อไป

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร จากข้อมูลเอกสารซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ตัวบทกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน รวมถึงข้อมูลจากเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐทั้งในประเทศและในต่างประเทศ

2) ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลจากหนังสือ วารสารงานวิจัย เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก และต้องมาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เช่น มาจากหนังสือที่มีการรวบรวมข้อมูลจากองค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น

3.4 วิธีการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้กระทำโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก และต้องมาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เช่น มาจากหนังสือที่มีการรวบรวมข้อมูลจากองค์กรระหว่างประเทศ หรือจากแหล่งข้อมูลจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อศึกษาถึงมาตรการในการป้องกันเยาวชนจากกฎหมายที่มีอยู่และหาแนวทางในการกำหนดมาตรการในการป้องกันเยาวชนในประเทศได้อย่างเหมาะสม และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีระยะเวลาตั้งแต่พฤษภาคม 2565- เมษายน 2566

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้อ่านบททวนวรรณกรรม และมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการนำข้อมูลจากการศึกษามาตรการต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาทั้งหมดมาสรุปและจัดเป็นหมวดหมู่ของเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองเยาวชนที่มีทั้งในต่างประเทศและในประเทศ และทำการวิเคราะห์จากการเปรียบเทียบมาตรการ และนำเสนอโดยจัดทำเป็นตารางข้อมูล เพื่อสรุปผลและจัดทำข้อเสนอแนะต่อไป

บทที่ 4 ผลการศึกษามาตรการ

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาเป็นสามส่วน ส่วนแรกเป็นการสรุปผลการศึกษาและจัดเป็นหมวดหมู่ตามมาตรการที่เกี่ยวข้องและกฎหมายที่บังคับใช้โดยจัดทำเป็นตารางสรุปเพื่อง่ายต่อการนำเสนอและการนำไปวิเคราะห์ ส่วนที่สองเป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากต่างประเทศและในประเทศไทย เพื่อหาช่องว่างของมาตรการทางกฎหมายที่อาจกำหนดเพิ่มเติมได้ และส่วนที่สามเป็นการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการของกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชนและกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและรอบด้านมากขึ้นในการกำหนดข้อเสนอแนะมาตรการในการคุ้มครองเยาวชนดังกล่าวในบทถัดไป

4.1 ผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาจากต่างประเทศและในประเทศไทย

4.1.1) จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายในประเทศแคนาดา รัฐแคลิฟอร์เนีย รัฐโคโลราโด และประเทศมอลตา โดยจัดทำเป็นตารางและจัดหมวดหมู่ตามหัวข้อมาตรการและประเทศต่าง ๆ ไว้ ปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา

มาตรการทางกฎหมาย	Canada	California	Colorado	Malta
กฎหมาย	Cannabis Act 2018	Medicinal and Adult Use Cannabis Regulation and Safety Act (MAUCRSA)	Colorado Constitution of 1876 Art. XVIII, § 16. Personal use and regulation of marijuana	ACT No.LXVI 2021
อายุที่สามารถมีไว้ในครอบครอง/ปริมาณ	18 ปี / 30 กรัมของกัญชาแห้ง หรือ 150 กรัมของกัญชาสด	21 ปี/ (1 ounce) 28.5 กรัมช่อดอกกัญชา	21 ปี/ (2 ounce) 57 กรัมช่อดอกกัญชา	18 ปี/ 7 กรัม
สถานที่ปลูก	- ปลูกได้เฉพาะที่บ้าน จำนวนไม่เกิน 4 ต้นต่อหนึ่งบ้าน ทั้งนี้ แต่ละรัฐอาจกำหนดอย่างอื่นได้ภายใต้กรอบของกฎหมาย	- ปลูกได้เฉพาะที่บ้าน จำนวนไม่เกิน 6 ต้น/บ้าน - ปลูกในสถานที่ลับไม่สามารถมองเห็นจากภายนอก	- ปลูกได้เฉพาะที่บ้าน จำนวนไม่เกิน 6 ต้น/บ้าน และมีเพียง 3 ต้นที่อนุญาตให้มีช่อดอกได้	- ปลูกได้จำนวนไม่เกิน 4 ต้น/บ้าน โดยปลูกในสถานที่ลับตา ไม่สามารถมองเห็นจากภายนอก - มีองค์กรที่เรียกว่า organization of individual มีสมาชิกได้ไม่เกิน 500 คน จำนวนกัญชาที่สามารถปลูกได้ต้องไม่เกินจำนวนสมาชิก

มาตรการทางกฎหมาย	Canada	California	Colorado	Malta
กฎหมาย	Cannabis Act 2018	Medicinal and Adult Use Cannabis Regulation and Safety Act (MAUCRSA)	Colorado Constitution of 1876 Art. XVIII, § 16. Personal use and regulation of marijuana	ACT No.LXVI 2021
				ที่ได้รับอนุญาต และห้ามให้มีสมาชิกที่อายุต่ำกว่า 18 ปีเข้าร่วม - องค์กรดังกล่าวต้องห่างจากสถานศึกษาหรือศูนย์ที่มีเยาวชนไม่น้อยกว่า 250 เมตร
ด้านการจำหน่าย	<ul style="list-style-type: none"> - ห้ามจำหน่าย/ให้แก่ผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปี - จำหน่ายจากร้านค้าที่ได้รับอนุญาต - ผ่านช่องทางออนไลน์ของรัฐบาล - ห้ามจำหน่ายผ่านเครื่องจำหน่ายอัตโนมัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ห้ามจำหน่าย/ให้แก่ผู้ที่อายุต่ำกว่า 21 ปี - จำหน่ายจากร้านค้าที่ได้รับอนุญาต 	<ul style="list-style-type: none"> - ห้ามจำหน่าย/ให้แก่ผู้ที่อายุต่ำกว่า 21 ปี - จำหน่ายจากร้านค้าที่ได้รับอนุญาต - การซื้อขายแต่ละครั้งจำกัดปริมาณไม่เกิน ครั้งละ 28.5 กรัม - จำกัดเวลาการจำหน่ายจากร้านค้า - ห้ามจำหน่ายในสถานศึกษา 	จำกัดการจำหน่ายกัญชาภายใน organization of individual เท่านั้น จำกัดการขายปริมาณไม่เกิน 7 กรัมต่อคนต่อวัน หรือ 50 กรัมต่อเดือน
ด้านสถานที่ใช้	<ul style="list-style-type: none"> - ห้ามใช้ในที่สาธารณะ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายของแต่ละรัฐ เช่น - ห้ามใช้ในรถยนต์ - ห้ามใช้ในที่มีเยาวชน - ห้ามใช้ในสถานที่เดียวกับสถานที่ห้ามสูบบุหรี่หรือยาเส้น 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้ใช้ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต - ห้ามใช้ในที่สาธารณะ - ห้ามใช้ในบริเวณระยะ 1,000 ฟุตจากสถานศึกษาและสถานที่อื่นๆที่มีเยาวชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ห้ามใช้ในที่สาธารณะ เช่น ร้านอาหาร พื้นที่ส่วนกลาง เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ห้ามใช้ในที่สาธารณะ - ห้ามใช้ในสถานที่ที่มีผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปี
ด้านส่งเสริม/โฆษณา	<ul style="list-style-type: none"> - ห้ามส่งเสริมการจำหน่ายที่อาจปรากฏต่อเยาวชนได้ - จำกัดช่องทางการโฆษณาอย่างเคร่งครัด 	<ul style="list-style-type: none"> - ห้ามโฆษณา ส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์กัญชาในผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี 	<ul style="list-style-type: none"> - กำกับควบคุมการโฆษณา 	<ul style="list-style-type: none"> - ห้ามองค์กรโฆษณา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกัญชา

มาตรการทางกฎหมาย	Canada	California	Colorado	Malta
กฎหมาย	Cannabis Act 2018	Medicinal and Adult Use Cannabis Regulation and Safety Act (MAUCRSA)	Colorado Constitution of 1876 Art. XVIII, § 16. Personal use and regulation of marijuana	ACT No.LXVI 2021
ด้านผลิตภัณฑ์	<ul style="list-style-type: none"> - มีข้อกำหนดด้านบรรจุภัณฑ์และฉลากไม่ให้มีความน่าดึงดูดต่อเยาวชน - กำหนดประเภทผลิตภัณฑ์ที่สามารถจำหน่าย ปริมาณและความเข้มข้นของกัญชาในผลิตภัณฑ์ - มีระบบติดตามการกระจายผลิตภัณฑ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผลิตภัณฑ์กัญชาต้องไม่เป็นที่น่าดึงดูดต่อเยาวชน และต้องมีระบบป้องกันเด็ก (child-locked) - จำกัดปริมาณ THC ในผลิตภัณฑ์ที่สามารถบริโภคได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - บรรจุภัณฑ์ที่ป้องกันเด็ก - แสดงเครื่องหมาย THC สีแดงบนฉลากเพื่อเตือนว่าเป็นผลิตภัณฑ์จากกัญชา - จำกัดปริมาณ THC ในผลิตภัณฑ์ที่สามารถบริโภคได้ 	-

4.1.2) จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาที่มีอยู่ในปัจจุบันและจัดเรียงหมวดหมู่ตามกฎหมาย มาตรการด้านการควบคุมการบริโภคเป็นอาหาร ด้านการควบคุมการโฆษณา ด้านการจำหน่าย ด้านสถานที่ใช้ และข้อจำกัด และโทษของการฝ่าฝืน โดยสรุปเป็นตารางเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ต่อไป

ตารางที่ 2 ตารางสรุปมาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชา

ด้านการควบคุมการบริโภคเป็นอาหาร		
กฎหมาย	มาตรการ	โทษของการฝ่าฝืน
พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522	ห้ามผลิต นำเข้า จำหน่าย อาหารที่มีส่วนผสมของช่อดอกของกัญชาหรือกัญชง	ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสองปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาท
	<p>อาหารต้องห้ามที่มีส่วนผสมของกัญชาหรือกัญชง ที่ห้ามผลิต นำเข้า จำหน่าย ไม่ว่าจะเป็เปลือก กิ่ง ก้าน ใบ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาหารทารกและอาหารสูตรต่อเนื่องสำหรับทารกและเด็กเล็ก - นมดัดแปลงสำหรับทารกและนมดัดแปลงสูตรต่อเนื่องสำหรับทารกและเด็กเล็ก - อาหารเสริมสำหรับทารกและเด็กเล็ก เป็นต้น 	ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสองปี และปรับ ตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ด้านการควบคุมการบริโภคเป็นอาหาร		
กฎหมาย	มาตรการ	โทษของการฝ่าฝืน
	<p>ให้ผู้รับอนุญาตอาหาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - แสดงฉลากผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนประกอบของกัญชาหรือกัญชงโดยให้มีข้อความ “เด็ก สตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร ไม่ควรรับประทาน” - ไม่ให้อาหารนั้นมีปริมาณ THC เกินกำหนดต่อหน่วยบรรจุ และข้อความที่แนะนำปริมาณให้บริโภคต่อครั้ง 	ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท
	<p>ให้ผู้รับอนุญาตอาหาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - แสดงฉลากผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนประกอบของกัญชาหรือกัญชงโดยให้มีข้อความ “เด็ก สตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร ไม่ควรรับประทาน” - ไม่ให้อาหารนั้นมีปริมาณ THC เกินกำหนดต่อหน่วยบรรจุ และข้อความที่แนะนำปริมาณให้บริโภคต่อครั้ง 	ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท
พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535	<p>อาหารปรุงสำเร็จที่มีการนำกัญชาหรือกัญชงมาใช้เป็นส่วนประกอบในอาหาร ผู้ประกอบกิจการต้องดำเนินการดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการจัดให้มีการแสดงข้อความหรือป้ายสัญลักษณ์ว่าเป็นสถานที่จำหน่ายอาหารที่มีกัญชา กัญชงเป็นส่วนประกอบในอาหารปรุงสำเร็จ - แสดงรายการอาหารที่มีการใช้กัญชา หรือกัญชง เป็นส่วนประกอบในอาหารประเภทปรุงสำเร็จ - แสดงข้อความ “บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี สตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร ให้งดเว้นรับประทาน” และข้อความอื่นที่เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคอาหาร 	ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท
พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา พ.ศ. 2546	ห้ามนำอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาหรือกัญชงเข้ามาบริโภคในสถานศึกษาหรือหน่วยงานในสังกัด	ไม่มีโทษตามกฎหมาย
พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528	งดจำหน่ายอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม ที่มีส่วนผสมของกัญชาหรือกัญชงภายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และประสานความร่วมมือ เฝ้าระวังไม่ให้มีการจำหน่าย รวมถึงห้ามโฆษณาอาหาร ขนม และเครื่องดื่มดังกล่าว	ไม่มีโทษตามกฎหมาย

ตารางที่ 2 ตารางสรุปมาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชนจากภัย
(ต่อ)

ด้านการควบคุมการโฆษณา		
กฎหมาย	มาตรการ	โทษของการฝ่าฝืน
พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522	ห้ามการโฆษณาคุณภาพ ประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารเป็นเท็จเป็นการหลอกลวงให้หลงเชื่อ เช่น ทำให้เชื่อว่า เด็ก สตรีมีครรภ์รับประทานได้อย่างปลอดภัย เป็นต้น	ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2564	การโฆษณาผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีกัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนประกอบ ห้ามโฆษณาโอ้อวดสรรพคุณเกินความจริง เป็นเท็จ ทำให้เข้าใจว่ามีหรือไม่มีส่วนประกอบซึ่งไม่ตรงความเป็นจริง	ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558	ห้ามโฆษณาที่เป็นข้อความไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรืออาจเกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม	ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542	หน้าที่ผู้ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 46 ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ห้ามโฆษณาช่อดอกของกัญชาในทุกช่องทางเพื่อการค้า	ถูกพักใช้ใบอนุญาตตามมาตรา 52 หรือเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 54
ด้านการจำหน่าย		
กฎหมาย	มาตรการ	โทษของการฝ่าฝืน
พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542	ห้ามจำหน่ายหรือแปรรูปช่อดอกกัญชาโดยไม่ได้รับอนุญาต	ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
	หน้าที่ผู้ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 46 ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้รับอนุญาต: - ห้ามจำหน่ายช่อดอกกัญชาหรือแปรรูปช่อดอกกัญชาเพื่อการค้า ให้กับผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี สตรีมีครรภ์ หรือสตรีให้นมบุตร นักเรียน นิสิตหรือนักศึกษา - ห้ามจำหน่ายช่อดอกกัญชาหรือสินค้าที่แปรรูปจากช่อดอกกัญชาผ่านเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์ - ห้ามจำหน่ายช่อดอกกัญชาเพื่อสูบในสถานที่ประกอบการ เว้นแต่การจำหน่ายโดยผู้ประกอบวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพนั้นที่ใช้ในการรักษาผู้ป่วยของตน - ห้ามจำหน่ายช่อดอกกัญชาหรือสินค้าที่แปรรูปจากช่อดอกกัญชาเพื่อการค้า ในวัด หรือสถานที่ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา หอพักตามกฎหมายว่าด้วยหอพัก สวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสวนสนุก	- ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นระยะเวลาไม่เกินเก้าสิบวัน - หากผู้รับอนุญาตฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขและเป็นการกระทำผิดที่ร้ายแรง ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้

ด้านสถานที่ใช้และข้อจำกัด		
กฎหมาย	มาตรการ	โทษของการฝ่าฝืน
พระราชบัญญัติกิจการสาธารณสุข พ.ศ. 2535	กรณีมีเหตุรำคาญเกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ หรือสถานที่เอกชน	ไม่มีโทษ เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลต้นเหตุ (กรณีที่สาธารณะ) หรือเจ้าของสถานที่นั้น (กรณีสถานที่เอกชน) ระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญภายในเวลาหรือวิธีการอันสมควรที่ระบุไว้ในคำสั่ง
	กรณีไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงานโดยไม่มีเหตุอันควรหรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น และเหตุรำคาญนั้นอาจเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ หรือมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน	- ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสองหมื่นห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ - เจ้าพนักงานระงับเหตุรำคาญ และจัดการตามความจำเป็น โดยให้บุคคลต้นเหตุเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการนั้น
พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542	ห้ามผู้รับอนุญาตตามมาตรา 46 จำหน่ายกัญชาเพื่อสูบในสถานที่ประกอบการ เว้นแต่เป็นการจำหน่ายโดยผู้ประกอบวิชาชีพตามกฎหมาย ที่ใช้ในการรักษาผู้ป่วยของตน	- ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งพักใช้ ใบ อนุญาต เป็นระยะเวลาไม่เกินเก้าสิบวัน - หากผู้รับอนุญาตฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขและเป็นการกระทำผิดที่ร้ายแรง ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้

4.2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาจากต่างประเทศและในประเทศไทย

4.2.1 มีการกำหนดอายุบุคคลขั้นต่ำที่สามารถใช้และครอบครอง และกำหนดปริมาณกัญชาที่สามารถมีไว้ในครอบครองเพื่อใช้ส่วนตัวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่าการกำหนดอายุบุคคลที่ไม่อนุญาตให้ใช้และครอบครองกัญชาได้อยู่ระหว่าง 18-21 ปี โดยไม่มีประเทศใดกำหนดอายุต่ำกว่า 18 ปี ด้วยเหตุผลเพื่อป้องกันการเข้าถึงกัญชาของเยาวชน และลดอันตรายจากกัญชาในเยาวชน สำหรับปริมาณที่บุคคลที่อายุเกินที่กฎหมายกำหนดสามารถมีกัญชาไว้ในครอบครองได้ แต่แต่ละประเทศได้กำหนดปริมาณต่างกันไป อย่างไรก็ตามปริมาณที่อนุญาตให้มีได้เป็น

ปริมาณหน่วยกรัมซึ่งเป็นปริมาณเล็กน้อยและอนุญาตให้มีได้เพื่อใช้ส่วนตนเท่านั้น ในกรณีที่มีผู้ที่อายุเกินกำหนด มีกัญชาไว้ในครอบครองเกินปริมาณที่กำหนดมีโทษตามกฎหมาย

กรณีในประเทศไทย ยังไม่มีการกำหนดว่าบุคคลอายุเท่าใดจึงจะสามารถใช้และครอบครอง กัญชาได้ ทั้งนี้ พบการกำหนดอายุเยาวชนในมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทยโดยเงื่อนไขของผู้ที่ได้รับอนุญาตจำหน่ายหรือแปรรูปช่อดอกกัญชาตามกฎหมายห้าม จำหน่ายให้กับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี

4.2.2 สถานที่อนุญาตให้ปลูกกัญชาและจำนวนที่อนุญาตให้ปลูก

จากการศึกษาจากกฎหมายของต่างประเทศ พบว่ากฎหมายกำหนดให้ปลูกได้เฉพาะในบ้าน หรือสถานที่ส่วนบุคคลและต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน จำนวนที่อนุญาตให้ปลูกได้ไม่เกิน 4-6 ต้น หาก พบว่ามีเกินกว่าที่กำหนด จะมีการดำเนินการทางกฎหมายตามมา นอกจากนี้กรณีบริเวณที่ปลูกต้องปลูกใน สถานที่ไม่สามารถมองเห็นได้จากภายนอก และมีการกำหนดระยะห่างสถานที่ปลูกกับแหล่งชุมชนหรือแหล่งที่มีเยาวชนอยู่

กรณีประเทศไทย ยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดการควบคุมเรื่องการปลูก

4.2.3 ห้ามจำหน่ายกัญชาแก่เยาวชน การกำหนดสถานที่/ช่องทางการจำหน่าย และการควบคุมการจำหน่าย

จากการศึกษามาตรการในต่างประเทศพบว่าทุกประเทศมีการห้ามจำหน่ายแก่เยาวชนที่มีอายุ ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ หากมีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายโดยทั่วไปมีโทษทางอาญาที่สูง ดังเช่นประเทศ แคนาดา มีโทษจำคุกสูงถึง 14 ปี นอกจากนี้ในแต่ละประเทศยังมีการกำหนดสถานที่จำหน่ายหรือแจกจ่าย กัญชา โดยสถานที่จำหน่ายต้องได้รับอนุญาตจากรัฐในการดำเนินกิจการ และมีการจำกัดปริมาณการซื้อขายใน แต่ละครั้ง ห้ามจำหน่ายในบริเวณสถานที่ศึกษา เป็นต้น

ในประเทศไทยพบมาตรการห้ามจำหน่ายช่อดอกกัญชาแบ่งเป็นสองกรณี กรณีแรกห้าม จำหน่ายแก่บุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์ แผนไทย หากฝ่าฝืนมีโทษอาญาปรับหรือจำคุก กรณีที่สองเป็นกรณีกำหนดเงื่อนไขของผู้ที่ได้รับอนุญาตตาม กฎหมายแล้ว โดยมีเงื่อนไขห้ามจำหน่ายช่อดอกกัญชาแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี สตรีมีครรภ์ สตรีให้นมบุตร นักเรียน นักศึกษา ห้ามจำหน่ายช่อดอกกัญชาหรือสินค้าแปรรูปจากกัญชาผ่านเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รวมถึงกำหนดสถานที่ห้ามจำหน่ายช่อดอกกัญชาหรือสินค้า แปรรูปกัญชาเพื่อการค้าในสถานที่ทางศาสนา หอพัก สวนสาธารณะ สวนสัตว์ สวนสนุก หากฝ่าฝืนผู้รับ อนุญาตอาจถูกพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตได้ตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีมาตรการควบคุมร้านค้า ในสถานศึกษาไม่ให้จำหน่ายอาหาร ขนม เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาหรือกัญชงภายในโรงเรียนหรือ สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาและกรุงเทพมหานคร

4.2.4 การจำกัดสถานที่ใช้กัญชา

จากการศึกษามาตรการจากต่างประเทศ พบว่ามีการห้ามใช้กัญชาในที่สาธารณะ ห้ามใช้ในที่ มีเยาวชน เช่น สถานศึกษา สถานเลี้ยงเด็ก มีการกำหนดบริเวณที่สามารถใช้ได้เป็นการเฉพาะ บางประเทศให้ ใช้ได้เฉพาะสถานที่ของตนเท่านั้น หากฝ่าฝืนมีโทษตามกฎหมาย

กรณีประเทศไทยมีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการใช้กัญชาในที่สาธารณะ โดยกำหนดให้กลืน หรือควั่นจากกัญชาหรือกัญชงเป็นเหตุร้ายอาญา หากก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายมี อำนาจสั่งให้ระงับหรือดำเนินการตามความเหมาะสมได้

4.2.5 การควบคุมด้านโฆษณา

ในต่างประเทศมีการควบคุมการโฆษณาผลิตภัณฑ์กัญชาหรือการส่งเสริมการค้าเกี่ยวกับกัญชาไม่ให้เป็นที่ปรากฏแก่เยาวชน ห้ามโฆษณาออกอากาศ และรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ต้องไม่ทำให้เป็นที่ดึงดูดใจแก่เยาวชน

ในประเทศไทยมีมาตรการด้านโฆษณา โดยกำหนดเป็นเงื่อนไขของผู้ได้รับอนุญาตวิจัย ส่งออกจำหน่าย แปรรูปช่อดอกกัญชาเพื่อการค้าตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ห้ามโฆษณาช่อดอกกัญชาทุกช่องทางเพื่อการค้า ผู้รับอนุญาตที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขอาจถูกพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้ กรณีเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีกัญชาปรุงผสมที่อยู่ในการค้ากักตุนและของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เช่น อาหาร เครื่องสำอาง มีบทบัญญัติห้ามโฆษณาโดยใช้ข้อความที่เป็นเท็จทำให้หลงเชื่อเข้าใจผิด อย่างไรก็ตามไม่ได้มีการห้ามโฆษณาต่อเยาวชนเป็นการเฉพาะ

4.2.6 ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของกัญชา การกำหนดค่าเตือนและข้อควรระวัง

ในต่างประเทศบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์กัญชา ต้องมีลักษณะผลิตภัณฑ์ไม่เป็นที่ดึงดูดใจแก่เยาวชนมีความต้องการใช้ มีบรรจุภัณฑ์ที่ป้องกันไม่ให้เด็กเปิดได้ง่าย และข้อความในฉลากต้องมีข้อความค่าเตือนและข้อควรระวังการใช้และบริโภคเป็นไปตามกฎหมายกำหนด กรณีเป็นผลิตภัณฑ์ที่รับประทานได้ต้องมีปริมาณ THC ไม่เกินที่กฎหมายกำหนดและต้องมีฉลากบอกปริมาณ THC ที่เห็นได้ชัดเจน เป็นต้น

ในประเทศไทยไม่มีมาตรการเกี่ยวกับข้อกำหนดด้านรูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตามมีมาตรการของผลิตภัณฑ์อาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำกักตุนโดยมีข้อกำหนดปริมาณ THC ที่ห้ามมีเกินในผลิตภัณฑ์อาหาร ให้มีข้อความค่าเตือนว่าเด็ก สตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตรไม่ควรรับประทาน ข้อความที่แนะนำปริมาณให้บริโภคต่อครั้ง เป็นต้น

4.2.7 ด้านบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องกับการกระทำต่อเยาวชน

ในต่างประเทศที่ทำให้กัญชาถูกกฎหมายแม้จะมีการอนุญาตให้บุคคลครอบครองและใช้กัญชาได้โดยไม่ผิดกฎหมายก็ตาม แต่ประเทศเหล่านี้มีการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาเห็นได้ จากมาตรการห้ามจำหน่ายกัญชาแก่เยาวชนและหากมีการฝ่าฝืนจะได้รับโทษทางอาญา และเป็นอัตราโทษที่สูง ดังเช่น ประเทศแคนาดา ผู้ใดจำหน่ายกัญชาแก่เยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี รวมถึงการกระทำใดที่ใช้ให้ผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปีกระทำผิดเกี่ยวกับกัญชา มีโทษจำคุกสูงสุด 14 ปี เป็นต้น

ในประเทศไทยแม้จะมีมาตรการห้ามจำหน่ายกัญชาแก่เยาวชน เป็นมาตรการที่กำหนดเป็นเงื่อนไขให้ผู้รับอนุญาตเกี่ยวกับสมุนไพรควบคุมต้องทำตาม แต่ก็ยังไม่มียกเว้นโทษที่สูงที่เป็นการกระทำต่อเยาวชนโดยเฉพาะ และกรณีการจำหน่ายช่อดอกกัญชาหรือกัญชงแก่บุคคลใดโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตก็มีโทษ แม้จะมีโทษแต่ก็เป็นโทษระดับเดียวกันกับการจำหน่ายให้เยาวชน

4.2.8 เมื่อเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับกัญชา

ต่างประเทศมีระบบการดำเนินการกับเยาวชนผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับกัญชา จะมีการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กซึ่งมีการลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิด รวมถึงกระบวนการบำบัดฟื้นฟูอื่น ๆ ที่เหมาะสม ในทางกลับกันในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ดำเนินการอย่างเหมาะสมกับเยาวชนเมื่อพบการกระทำผิดเกี่ยวกับกัญชา

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาที่มีในประเทศและต่างประเทศ

มาตรการ	ต่างประเทศ	ในประเทศ
การมีกฎหมายเฉพาะ	มีกฎหมายเพื่อควบคุมเกี่ยวกับกัญชาเป็นการเฉพาะ	ยังไม่มีกฎหมายควบคุมกัญชา (ส่วนที่ไม่ใช่ยาเสพติดให้โทษ) เป็นการเฉพาะ
อายุที่สามารถมีไว้ในครอบครอง/ปริมาณ	- กำหนดอายุขั้นต่ำที่สามารถเข้าถึงกัญชาได้โดยทั่วไปอยู่ระหว่าง 18-21 ปี - กำหนดปริมาณที่สามารถมีไว้ในครอบครองได้โดยไม่ผิดกฎหมาย	ไม่มีมาตรการ/ ไม่มีโทษ
สถานที่ปลูกและจำนวนที่อนุญาตให้ปลูก	- กำหนดจำนวนต้นที่อนุญาตให้ปลูกได้ - ต้องปลูกในสถานที่จำกัดเช่นบ้านตนเอง ไม่เปิดเผย - ต้องปลูกโดยมีระยะห่างจากทางสาธารณะตามที่กฎหมายกำหนด	ไม่มีมาตรการ/ไม่มีโทษ
การจำหน่าย	- ห้ามจำหน่ายให้เยาวชน - มีสถานที่หรือศูนย์ในการจำหน่ายโดยเฉพาะและต้องได้รับอนุญาตจากรัฐ - ห้ามจำหน่ายผ่านเครื่องจำหน่ายอัตโนมัติ - จำกัดจำนวนการจำหน่ายในแต่ละครั้ง	- ห้ามจำหน่ายช่อดอกกัญชาแก่ผู้ใดโดยไม่ได้รับอนุญาต - กรณีผู้ได้รับอนุญาตจำหน่าย แปรรูปสมุนไพรควบคุม (ช่อดอกกัญชา) ตามกฎหมาย ห้ามจำหน่ายให้แก่ผู้ที่อายุต่ำกว่า 20 ปี สตรีมีครรภ์ สตรีให้นมบุตร ห้ามจำหน่ายผ่านเครื่องจำหน่ายอัตโนมัติ ห้ามจำหน่ายเพื่อการค้าที่วัด สถานที่ทางศาสนา หอพัก สวนสาธารณะ สวนสนุก เป็นต้น
การจำกัดสถานที่ใช้	- ห้ามใช้กัญชาในที่สาธารณะ - ใช้ได้ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต - ห้ามใช้ในที่ที่มีเยาวชน เช่น สถานศึกษา	- ไม่มีการจำกัดสถานที่ใช้กัญชาเป็นการเฉพาะ - หากการใช้กัญชาในที่สาธารณะหรือเอกชนเข้าลักษณะเหตุรำคาญเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายได้ โดยยังไม่มีโทษจนกว่าผู้ก่อเหตุรำคาญฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าหน้าที่
การโฆษณา	มีการควบคุมการโฆษณา และจำกัดช่องทางโฆษณาไม่ให้มีการปรากฏต่อเยาวชน	- ไม่มีมาตรการจำกัดการโฆษณาต่อเยาวชนเป็นการเฉพาะ - กรณีผลิตภัณฑ์ในความดูแลของสำนักงาน ออย. มีการควบคุมกำกับดูแลการโฆษณา ไม่ให้มีการโฆษณา

มาตรการ	ต่างประเทศ	ในประเทศไทย
		<p>เป็นเท็จหลอกลวงต่อผู้บริโภค</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรณีเป็นช่อดอก ห้ามผู้ที่ได้รับอนุญาตจำหน่าย แปรรูปสมุนไพรควบคุม (ช่อดอกกัญชา) ตามกฎหมายกระทำการโฆษณาเพื่อการค้า
<p>ด้านผลิตภัณฑ์/อาหารที่มีส่วนผสมของกัญชา</p> <p>ด้านค่าเตือนข้อควรระวัง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผลิตภัณฑ์กัญชาต้องไม่เป็นที่น่าดึงดูดใจต่อเยาวชน บรรจุภัณฑ์มีระบบป้องกันเด็กเปิด - ผลิตภัณฑ์ที่รับประทานได้ต้องมีฉลากและค่าเตือนชัดเจน และมีการจำกัดปริมาณ THC ในผลิตภัณฑ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีมาตรการด้านบรรจุภัณฑ์ - กรณีเป็นผลิตภัณฑ์อาหารหรือเครื่องสำอาง จะต้องมียุทธศาสตร์ THC ไม่เกินกำหนด และมีค่าเตือนข้อควรระวังการใช้ - กรณีเป็นอาหารประเภทปรุงสำเร็จโดยใช้กัญชาเป็นส่วนประกอบ ผู้ประกอบการต้องแสดงรายการอาหารที่มีส่วนประกอบจากกัญชา พร้อมค่าเตือนบุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปี สตรีมีครรภ์ สตรีให้นมบุตรควรงดเว้นรับประทาน ฯลฯ
<p>โทษที่เกี่ยวข้องกับการกระทำต่อเยาวชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การจำหน่ายให้เยาวชน หรือจ้างวานให้เยาวชนกระทำผิดเกี่ยวกับกัญชา มีโทษอาญา เช่น แคนาดา มีโทษทางอาญาจำคุกสูงถึง 14 ปี - การโฆษณาต่อเยาวชน หรือทำผลิตภัณฑ์ที่ดึงดูดใจเยาวชน หรือจำหน่ายผ่านเครื่องอัตโนมัติ มีโทษปรับ 5 ล้านดอลลาร์ หรือจำคุก 3 ปี เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - จำหน่ายหรือแปรรูปช่อดอกกัญชา (สมุนไพรควบคุม) เพื่อการค้าต่อบุคคลใดโดยมิได้รับอนุญาต ฝ่าฝืนมีโทษอาญา - กรณีผู้ได้รับอนุญาตจำหน่ายหรือแปรรูปช่อดอกกัญชา ตามกฎหมายห้ามจำหน่ายให้แก่ผู้ที่ยังต่ำกว่า 20 ปี สตรีมีครรภ์ สตรีให้นมบุตร หากผิดเงื่อนไขอาจถูกพักใช้เพิกถอนใบอนุญาตได้
<p>เมื่อเยาวชนกระทำผิด</p>	<p>มีระบบการดำเนินการกับเยาวชนนั้น หรือการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของเด็กอย่างเหมาะสมตามกฎหมาย</p>	<p>ไม่มีมาตรการ</p>

4.3 ผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กฎหมายว่าด้วยการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในส่วนการคุ้มครองเยาวชน และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

จากการศึกษามาตรการเกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจากพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชน รวมถึงมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กจากบุหรี่และสุราจากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

ตารางที่ 4 มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในส่วนการคุ้มครองเยาวชน และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

มาตรการทางกฎหมาย	พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560	พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551	พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
การห้ามจำหน่าย	ห้ามจำหน่ายบุหรี่แก่บุคคลที่อายุต่ำกว่า 20 ปี	ห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่อายุต่ำกว่า 20 ปี	ห้ามจำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก (อายุต่ำกว่า 18 ปี)
การใช้จ้างวาน	ห้ามใช้ จ้าง วาน ยินยอมให้บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปีชายหรือให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบ	-	ห้ามใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจกระทบต่อการเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อการพัฒนาการของเด็ก
การโฆษณา/ลักษณะบรรจุภัณฑ์	- ห้ามโฆษณาหรือทำการสื่อสารการตลาด - ให้บรรจุภัณฑ์มีลักษณะเป็นไปตามแบบที่กฎหมายกำหนด ไม่เป็นที่น่าดึงดูดใจ มีคำเตือนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	- ห้ามโฆษณา ชักจูงทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ผู้อื่นดื่ม - ภาชนะบรรจุภัณฑ์ห้ามใช้ข้อความชักจูงเพื่อบริโภค	-
สถานที่ห้ามจำหน่าย / วิธีที่ห้ามจำหน่าย	-สถานพยาบาล -สถานที่ศึกษา -สวนสาธารณะ -สวนสัตว์ -สวนสนุก -สถานที่ตามที่กฎหมายกำหนด	- สถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา วัด - สถานบริการสาธารณสุขสถานพยาบาล - สถานศึกษา - หอพัก - สวนสาธารณะ - ห้ามใช้เครื่องขายอัตโนมัติ - ห้ามเร่ขาย - ห้ามจูงใจเพื่อส่งเสริมการขาย	- ห้ามเด็กซื้อหรือเสพสุราหรือบุหรี่ - ห้ามเด็กเข้าไปยังสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือเสพสุราหรือบุหรี่ หากมีการระบบการดำเนินการเพื่อให้เด็กไม่กระทำความผิดอีก รวมถึงมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้ปกครองเด็ก

มาตรการทางกฎหมาย	พระราชบัญญัติควบคุม ผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560	พระราชบัญญัติควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551	พระราชบัญญัติคุ้มครอง เด็ก พ.ศ. 2546
สถานที่ห้ามใช้/บริโภค	<ul style="list-style-type: none"> - สถานบริการสาธารณสุข และส่งเสริมสุขภาพ - สถานศึกษา - สถานที่สาธารณะ เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานที่สำหรับปฏิบัติ พิธีกรรมทางศาสนา วัด - สถานบริการสาธารณสุข และส่งเสริมสุขภาพ - สถานศึกษา - สวนสาธารณะ เป็นต้น 	

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 ประกอบด้วยสามหัวข้อ โดยหัวข้อแรกเป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเพียงพอเหมาะสมของมาตรการปัจจุบันว่ามีมาตรการใดที่อาจสามารถกำหนดเพิ่มเติมหรือปรับปรุงเพื่อให้มีการคุ้มครองเยาวชนได้อย่างเหมาะสม หัวข้อต่อมาเป็นข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม โดยเสนอแนะเป็นสามส่วน ได้แก่ การกำหนดมาตรการตามกฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์สุขภาพที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยามีอำนาจในการกำกับดูแล ตามกฎหมายเฉพาะในการกำกับดูแลกัญชาโดยเฉพาะ และตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก หัวข้อสุดท้ายเป็นบทสรุป ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 ความเพียงพอเหมาะสมของมาตรการในปัจจุบัน

จากการสรุปผลการศึกษามาตรการในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาที่มีในปัจจุบัน โดยการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาที่มีในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเพียงพอและความเหมาะสมของมาตรการในปัจจุบัน โดยวิเคราะห์ว่ามาตรการใดควรกำหนดเพิ่มเติมหรือปรับปรุงแก้ไข เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป ซึ่งจะปรากฏรายละเอียดในหัวข้อที่สองต่อไป ซึ่งในหัวข้อแรก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเพียงพอและเหมาะสมของมาตรการด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

5.1.1 ด้านการกำหนดอายุเยาวชนที่กฎหมายต้องการจะคุ้มครอง จากผลการศึกษา แม้จะพอมีการกำหนดเกี่ยวกับอายุในบางมาตรการ แต่ยังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอในการกำหนดอายุเยาวชน เนื่องจากปัจจุบันไม่มีมาตรการทางกฎหมายใด ที่กำหนดอย่างชัดเจนว่ากลุ่มบุคคลอายุเท่าใดที่กฎหมายต้องการคุ้มครองจากกัญชา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการกำหนดอายุดังกล่าว

5.1.2 ด้านการควบคุมการปลูกกัญชา ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายใดที่ควบคุมการปลูก ดังนั้น เพื่อให้มีการกำกับดูแลไม่ให้มีการใช้นอกวัตถุประสงค์และมีปริมาณมากเกินไป และเพื่อไม่ให้เยาวชนเข้าถึงกัญชาได้ง่าย จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขที่รัฐอนุญาตให้บุคคลปลูกได้

5.1.3 การจำหน่ายอาหารหรือผลิตภัณฑ์อาหารที่มีกัญชาปรุงผสม หรือผลิตภัณฑ์สุขภาพอื่นที่มีส่วนของกัญชาที่สามารถนำไปบริโภคได้ แม้ในปัจจุบันได้มีกฎหมายกำหนดมาตรการบางประการ เช่น ให้นำร้านอาหารปรุงสำเร็จที่มีการนำกัญชาหรือกัญชงมาเป็นส่วนประกอบ แสดงข้อความหรือป้ายสัญลักษณ์ว่าเป็นสถานที่จำหน่ายอาหารที่มีการใช้กัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนประกอบและต้องแสดงรายการอาหารที่มีการใช้กัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนประกอบทั้งหมด รวมถึงแสดงข้อความบุคคลที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปี สตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร ควรงดเว้นรับประทาน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าการประกอบอาหารที่มีกัญชาหรือกัญชงผสมอยู่ดังกล่าวไม่สามารถกำหนดปริมาณ THC ในอาหารได้ นอกจากนี้ แม้ปัจจุบันมีมาตรการห้ามจำหน่ายอาหารจากกัญชาหรือกัญชงในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครและกระทรวงศึกษาธิการ อย่างไรก็ตามมาตรการดังกล่าวเป็นเพียงการวางแนวทางจึงไม่มีผลบังคับใช้ทางกฎหมายอย่างเหมาะสมได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีบทบัญญัติห้ามจำหน่ายอาหารที่มีกัญชาหรือกัญชงแก่บุคคลที่เป็นเยาวชน รวมถึงสตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค

5.1.4 ด้านการจำหน่ายช่อดอกหรือผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ แม้ปัจจุบันมีมาตรการควบคุมโดยผู้จำหน่ายช่อดอกกัญชาหรือ แปรรูปกัญชาเพื่อการค้าต้องได้รับอนุญาตก่อน อย่างไรก็ตามสมุนไพรรักษาตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 เพื่อกำหนดประเภท ลักษณะ ชนิด และชื่อของสมุนไพรมีค่าต่อการศึกษาหรือวิจัย มีความสำคัญทางเศรษฐกิจหรืออาจสูญพันธุ์ การใช้กฎหมายนี้เป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาจึงอาจไม่ตรงกับเจตนารมณ์กฎหมาย นอกจากนี้ไม่ได้มีการห้ามจำหน่ายแก่เยาวชน เป็นเพียงเงื่อนไขของการได้รับอนุญาต และบทกำหนดโทษของการฝ่าฝืนเงื่อนไขดังกล่าวมีโทษทางปกครองเท่านั้น จึงควรมีมาตรการในเรื่องการห้ามจำหน่ายแก่เยาวชนภายใต้กฎหมายอื่นที่เหมาะสมแก่เจตนารมณ์และเพื่อให้มีการกำหนดโทษที่เหมาะสมได้

5.1.5 ด้านการโฆษณา กรณีของช่อดอกหรือการแปรรูปช่อดอกเพื่อการค้าไม่มีบทบัญญัติการห้ามโฆษณาแต่อย่างใด มีมาตรการที่กำหนดไว้เป็นเงื่อนไขของผู้รับอนุญาตสมุนไพรรักษาเท่านั้น จึงควรกำหนดเป็นมาตรการเพิ่มเติมในกรณีการโฆษณาช่อดอกกัญชาซึ่งจำเป็นอย่างมากเพื่อไม่ให้เกิดการโฆษณาช่อดอกให้ผู้บริโภคและเยาวชนเข้าถึงได้ สำหรับมาตรการด้านการโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำกับดูแล มีการกำหนดไว้อย่างกว้างเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคอยู่แล้ว เช่น ต้องมีการขออนุญาตการโฆษณาก่อนการโฆษณา เนื้อหาการโฆษณาต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายกำหนด หรือบางกรณีมีการกำหนดช่องทางโฆษณา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า อาจปรับปรุงมาตรการด้านโฆษณาผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมไว้ เพื่อให้มีความชัดเจนและง่ายต่อการบังคับใช้ในการคุ้มครองเยาวชนและผู้บริโภคได้

5.1.6 ด้านสถานที่ใช้กัญชา ผู้วิจัยเห็นว่าข้อกำหนดสถานที่ใช้กัญชายังไม่เพียงพอในการคุ้มครองเยาวชน การกำหนดให้เป็นเหตุรำคาญตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขยังมีความไม่เหมาะสมบางประการ เช่น กรณีการบังคับใช้ การรื้อให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นเจ้าหน้าที่จึงมีอำนาจสั่งห้ามหรือระงับเหตุ แต่ไม่ได้มีการดำเนินการกับผู้ก่อเหตุรำคาญ ต้องมีการฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าหน้าที่ก่อนจึงจะดำเนินการกับผู้ก่อเหตุรำคาญได้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการกำหนดสถานที่ให้ชัดเจนว่าที่ใดห้ามใช้ เพื่อเป็นการจำกัดบริเวณไม่ให้เยาวชนมีการเข้าถึงง่าย รวมถึงเพื่อให้มีความชัดเจน ง่ายต่อการบังคับใช้ และสามารถกำหนดโทษได้อย่างเหมาะสมโดยไม่ต้องรอการฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าหน้าที่

5.1.7 ด้านสถานที่จำหน่ายหรือวิธีการในการจำหน่ายช่อดอกกัญชาหรือผลิตภัณฑ์จากกัญชา ปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติกำหนดสถานที่ในการจำหน่าย มีเพียงกำหนดให้เป็นเงื่อนไขของผู้รับอนุญาตเกี่ยวกับสมุนไพรรักษาในด้านสถานที่จำหน่ายเท่านั้น และการฝ่าฝืนมีโทษทางปกครองเท่านั้น จึงเห็นว่าควรกำหนดมาตรการเกี่ยวกับสถานที่จำหน่ายหรือวิธีการจำหน่ายในกฎหมายอื่น เพื่อป้องกันเยาวชนเข้าถึงได้ง่ายและมีบทกำหนดโทษอย่างเหมาะสม

5.1.8 ด้านรูปลักษณะผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนของกัญชาหรือกัญชง ปัจจุบันไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดควบคุมรูปลักษณะผลิตภัณฑ์ไม่ให้มีความน่าดึงดูดใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผลิตภัณฑ์อาหารซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเข้าถึงของเยาวชน ดังนั้นเห็นว่าควรมีการกำหนดมาตรการเพิ่มเติมเพื่อป้องกันเยาวชนจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาหรือส่วนประกอบของกัญชาผสมอยู่ได้

5.1.9 ด้านฉลากและคำเตือน ข้อกำหนดเรื่องฉลากและคำเตือนข้อควรระวังของผลิตภัณฑ์ในการกำกับของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ผู้วิจัยเห็นว่าเพียงพอต่อการคุ้มครองผู้บริโภคและเยาวชนแล้ว เนื่องจากมีคำเตือนข้อควรระวังไว้แล้ว อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะให้ปรับข้อความหรือกำหนดรูปภาพเพื่อให้เห็นได้อย่างชัดเจน เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคและเยาวชน

5.1.10 ด้านการกำหนดโทษต่อการจ้างวาน หรือใช้เยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับกัญชา ปัจจุบันมีเพียงมาตรการที่ห้ามกระทำความผิดต่อเยาวชน เช่น การห้ามจำหน่าย แต่ยังไม่มียกโทษต่อผู้จ้างหรือใช้ให้เยาวชนจำหน่ายกัญชา ดังนั้นจึงควรกำหนดให้มีบทบัญญัติเพื่อกำหนดโทษแก่ผู้จ้างหรือใช้ให้เยาวชนกระทำความผิด เพื่อให้มีการคุ้มครองเยาวชนได้อย่างครอบคลุม

5.2 ข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย

สืบเนื่องจากการวิเคราะห์ความเพียงพอและความเหมาะสมของมาตรการข้อ 5.1 ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้กำหนดไว้ในกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยคำนึงถึงอำนาจของกฎหมายที่สามารถออกมาตรการ รวมถึงการนำมาปรับใช้ได้จริงและความเหมาะสม ซึ่งในหัวข้อ 5.2 นี้ ผู้วิจัยได้จัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมมาตรการตามกฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์สุขภาพในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ตามกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับกัญชา และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้มีความครอบคลุมรอบด้านในการคุ้มครองเยาวชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.1 ตามกฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์สุขภาพในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

เนื่องด้วยผู้วิจัยทำงานอยู่ในสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จึงมีความสนใจในการหาข้อเสนอแนะเพื่อให้มีการควบคุมกำกับดูแลผลิตภัณฑ์สุขภาพจากกัญชาหรือกัญชง ให้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและคุ้มครองเยาวชนมากที่สุด ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์สุขภาพที่อยู่ในอำนาจกำกับดูแลของสำนักงานฯ เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประโยชน์ในการพิจารณาปรับปรุงหรือกำหนดมาตรการเพิ่มเติม และคุ้มครองผู้บริโภคจากผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีส่วนประกอบจากกัญชา (หรือกัญชง) โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.2.1.1 กฎหมายว่าด้วยอาหาร

1) ปรับปรุงเรื่องฉลาก ปัจจุบันมีข้อกำหนดด้านฉลากและคำเตือนข้อควรระวังแล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรปรับปรุงการกำหนดเงื่อนไขและวิธีการแสดงฉลาก ตลอดจนวิธีการโฆษณาในฉลาก อาศัยบทบัญญัติมาตรา 6 (10) ให้มีข้อความคำเตือน หรือคำว่า กัญชา หรือกัญชงในฉลากให้เห็นได้เด่นชัดกว่าข้อความทั่วไป หรืออาจกำหนดให้มีรูปภาพที่สื่อเข้าใจได้ว่าไม่ให้เด็ก สตรีมีครรภ์ สตรีให้นมบุตรรับประทาน และฉลากผลิตภัณฑ์ต้องไม่ใช่สีสันฉูดฉาดหรือตัวการ์ตูนที่สามารถดึงดูดให้เด็กมีความต้องการบริโภคได้ เป็นต้น

2) ปรับปรุงเรื่องการโฆษณา แม้ปัจจุบันมีบทบัญญัติเรื่องโฆษณา หากผู้ใดโฆษณาคุณประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารเป็นเท็จเป็นการหลอกลวงให้หลงเชื่อ เช่น ทำให้เชื่อว่าเด็กสตรีมีครรภ์ รับประทานได้ เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและมีโทษอาญา แม้ว่าผู้วิจัยต้องการเสนอให้ออกกฎหมาย การห้ามโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนประกอบจากกัญชาหรือกัญชงเนื่องจากการเป็นอาหารนั้นสามารถส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค แต่เมื่อพิจารณาแล้วบทบัญญัติเกี่ยวกับการโฆษณาตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร มิได้ให้อำนาจต่อผู้อนุญาตในการสั่งห้ามโฆษณา ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอว่าอาจกำหนดให้อาหารที่มีส่วนของกัญชาหรือกัญชงเป็นอาหารที่ต้องมีหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขเฉพาะ ในการโฆษณาอาหารเพื่อให้มีความชัดเจน และง่ายต่อการปฏิบัติ เช่น ห้ามโฆษณาโดยสื่อไปในทางที่เด็กรับประทานได้ การกำหนดช่องทางการโฆษณา โดยมีให้โฆษณาในทางการค้าตามช่องทางสื่อออนไลน์ โทรศัพท์ วิชิตูกระจายเสียง รวมถึงการโฆษณาในลักษณะลดแลกแจกแถมหรือมีรางวัลจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม เป็นต้น

3) ปรับปรุงเรื่องการจัดจำหน่ายอาหาร แม้ว่าจะมีการกำหนดควบคุมให้อาหารที่มีกัญชา (หรือกัญชง) เป็นอาหารควบคุมเฉพาะและห้ามผลิต นำเข้า หรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารบางประเภทที่มีส่วนประกอบจากกัญชา (หรือกัญชง) แล้วนั้น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยขอเสนอแนะให้กำหนดเงื่อนไขการจัดจำหน่ายอาหารโดยอาศัย

อำนาจมาตรา 6 (2) ส่วนท้ายแห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ในการออกหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการจำหน่ายอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ โดยกำหนดเงื่อนไขการจำหน่ายอาหารที่มีกัญชา (หรือกัญชง) เป็นส่วนประกอบหรือสารสกัดที่มาจากกัญชา (หรือกัญชง) ห้ามจำหน่ายแก่เยาวชนสตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร เพื่อให้ผู้รับอนุญาตจำหน่ายอาหารมีหน้าที่ควบคุมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนมิให้มีการจำหน่ายแก่เยาวชน เพื่อเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค

5.2.1.2 กฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์สมุนไพร

จากการศึกษาทบทวน ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการปรับปรุงบางประการ เช่น เรื่องการจำหน่าย จากใบกัญชา ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ควรมีช่องทางให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถขายได้ทั่วไป ควรกำหนดช่องทางการจำหน่ายโดยร้านที่มีใบอนุญาตและมีผู้ประกอบการวิชาชีพเป็นผู้ขาย เพื่อให้เป็นการส่งจ่ายโดยผู้ประกอบการวิชาชีพ เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค และเพื่อป้องกันเยาวชน หรือผู้ที่ตั้งครรภ์ให้นมบุตรสามารถเข้าถึงและนำไปบริโภคได้ อย่างง่าย จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) เพื่อกำหนดไว้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยเสนอแนะให้กำหนดให้ทุกส่วนของกัญชา(หรือกัญชง) เป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 4(4) แห่งพระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562 และการผลิต นำเข้า หรือขาย ต้องได้รับใบอนุญาต เพื่อให้มีความครอบคลุมในการกำหนดหน้าที่และเงื่อนไขของผู้ผลิต นำเข้า หรือขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากกัญชา โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 6 (1) เพื่อให้สามารถกำหนดหน้าที่ของผู้รับอนุญาตและผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติการได้ตามหมวด 4 ได้ เช่น จัดให้มีการผลิต นำเข้า ขาย ตลอดจนการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์สมุนไพรตามที่กฎหมายกำหนด การจัดให้มีการผลิต การนำเข้าหรือการขายที่ระบุไว้ในใบอนุญาต จัดให้มีการทำบัญชี การตรวจสอบคุณภาพของวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ผลิต ดูแลจัดให้มีฉลากและเอกสารกำกับผลิตภัณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด รวมถึงผู้รับอนุญาตต้องจัดให้มีผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการซึ่งมีคุณสมบัติ และจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพในการควบคุมการผลิต การนำเข้า การขาย เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ได้รับผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัย

2) ปรับปรุงเรื่องฉลากและเอกสารกำกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากกัญชา สืบเนื่องจาก ข้อเสนอแนะที่ 1) แม้ว่าจะมีหน้าที่ผู้รับอนุญาตที่ต้องจัดให้มีผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการควบคุมการขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรซึ่งเป็นการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพแล้ว ผู้วิจัยเสนอแนะโดยอาศัยอำนาจของมาตรา 6 (9) ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการผลิตภัณฑ์สมุนไพร ประกาศให้กัญชาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีการควบคุมฉลากและเอกสารกำกับผลิตภัณฑ์ เพื่อกำหนดรายละเอียดข้อกำหนดการจำหน่ายแก่เด็ก หรือหญิงตั้งครรภ์ โดยตั้งอยู่บนฐานตามหลักวิชาการ หรือกำหนดฉลากหรือตัวอักษรแสดงไว้เป็นพิเศษว่ามีกัญชาปรุงผสมอยู่เพื่อเป็นข้อความคำเตือนและข้อควรระวังแก่ผู้บริโภค รวมถึงเยาวชนด้วย

3) กำหนดเพิ่มเงื่อนไขการขายและสถานที่ขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากกัญชา อาศัยอำนาจของมาตรา 6 (10) ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการผลิตภัณฑ์สมุนไพร กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการขาย รวมถึงลักษณะของสถานที่ขาย โดยกำหนดให้มีเงื่อนไขห้ามขายแก่เด็ก หรือหญิงตั้งครรภ์ และสถานที่ขายต้องเป็นสถานที่ที่ได้รับอนุญาตขายผลิตภัณฑ์สมุนไพร หรือสถานพยาบาล เท่านั้น เป็นต้น เพื่อป้องกันเยาวชนเข้าถึงการใช้กัญชาอย่างไม่เหมาะสมได้

4) กรณีการโฆษณา ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้มีความชัดเจนและเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค มิให้มีความต้องการหาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากกัญชาหรือกัญชงมาใช้เองโดยเฉพาะเยาวชน อาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการโฆษณา โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 70 วรรคสอง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการโฆษณาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากกัญชาหรือกัญชงโดยให้เฉพาะผู้ที่มีใบอนุญาตผลิต นำเข้า หรือขาย ผลิตภัณฑ์สมุนไพรสามารถขออนุญาตโฆษณาได้เท่านั้น เพื่อมิให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องสามารถขออนุญาตได้ และ

อาจกำหนดเงื่อนไขโดยให้มีการจำกัดสื่อโฆษณาไม่ให้โฆษณาทางสื่อทั่วไปและให้มีการโฆษณาโดยตรงต่อผู้ประกอบการวิชาชีพเท่านั้น เป็นต้น

5.2.2 ตามกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการควบคุมกัญชา

ด้วยปัจจุบันไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมกัญชาเป็นการเฉพาะ มีเพียงมาตรการที่ออกตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น สมุนไพรควบคุม เหตุราคาจากกลิ่นและควันจากกัญชาและกัญชง ฯลฯ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นมาตรการที่กระจายอยู่ในหลายกฎหมายและมีผู้บังคับใช้กฎหมายหลายฝ่าย อีกทั้งการดำเนินการต่อผู้ฝ่าฝืนอาจยังไม่เหมาะสมและอาจบังคับใช้ได้ยาก รวมถึงบางมาตรการที่ได้ทำการวิเคราะห์ว่ามีไม่เพียงพอและไม่สามารถกำหนดไว้ในกฎหมายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำกับดูแลได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมกัญชาเป็นการเฉพาะ โดยผู้วิจัยจึงเสนอว่าควรมีมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองเยาวชน อย่างน้อยดังต่อไปนี้

5.2.2.1 ด้านกำหนดอายุเยาวชนที่ต้องการคุ้มครอง

ผู้วิจัยเสนอว่าควรกำหนดอายุขั้นต่ำของบุคคลในการเข้าถึงกัญชาได้อย่างถูกกฎหมายในประเทศไทย ซึ่งอาจกำหนดไว้ที่ 18 ปี ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หรืออาจกำหนดไว้ที่ 20 ปี ในลักษณะเดียวกันกับพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 หรือพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เพื่อให้มีความชัดเจนในการกำหนดมาตรการและเป็นการคุ้มครองเยาวชนได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ควรกำหนดปริมาณที่บุคคลสามารถมีไว้ในครอบครองได้ จากข้อมูลกฎหมายประเทศต่าง ๆ ได้กำหนดเป็นปริมาณเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงมีข้อพิจารณาว่าหากประเทศไทยจะบัญญัติปริมาณที่มีไว้ในครอบครองได้โดยไม่เป็นความผิดนั้น ควรมาจากข้อมูลจากผู้ที่มีไว้ในครอบครองเพื่อเสพจริง และควรเป็นปริมาณที่เล็กน้อยที่บุคคลสามารถมีได้เพื่อไว้ใช้ส่วนตัวเท่านั้น หากมากเกินไปปริมาณที่กำหนดควรมีบทกำหนดโทษ เพื่อควบคุมปริมาณของกัญชาไม่ให้มีมากเกินไปจนสามารถกระจายไปยังแหล่งอื่นหรือมีโอกาสไปถึงเยาวชนได้ ทั้งนี้ ควรห้ามการจำหน่าย แบ่งปัน หรือให้ไปยังบุคคลอื่น ๆ ซึ่งจะกล่าวในมาตรการถัดไป

5.2.2.2 สถานที่อนุญาตให้ปลูกกัญชาและจำนวนที่อนุญาตให้ปลูก

เนื่องจากในปัจจุบัน ไม่มีกฎหมายกำกับดูแลเรื่องการปลูก ทำให้บุคคลใดก็ได้สามารถปลูกกัญชา และปลูกเป็นจำนวนเท่าไรก็ได้ สถานที่ใดก็ได้ โดยไม่มีมาตรการใด ไม่มีการกำกับตรวจสอบติดตามและการนำไปใช้ รวมถึงการเข้าถึงของเยาวชนได้ ดังนั้น เพื่อเป็นมาตรการไม่ให้มีการปลูกได้อย่างเสรี ผู้วิจัยจึงเสนอว่าควรมีการควบคุมการปลูกกัญชา โดยมีมาตรการในการคุ้มครองเยาวชนอย่างน้อย ดังต่อไปนี้

- กำหนดจำนวนต้นที่สามารถปลูกเพื่อใช้ส่วนตัวได้ในจำนวนที่เล็กน้อย รัฐอาจกำหนดเป็นการจัดแจ้งเพื่อให้ประชาชนสามารถมาจัดแจ้งเพื่อใช้ส่วนตัวได้ และกำหนดหน้าที่ห้ามจำหน่ายหรือแจกจ่ายให้กับผู้อื่น หากจำหน่ายให้เยาวชนมีโทษสูงขึ้น นอกจากนี้ สถานที่ปลูกเพื่อใช้ส่วนตัวต้องมีระบบการป้องกันการเข้าถึงจากเยาวชน โดยกฎหมายต้องกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบกำกับติดตาม หากพบการฝ่าฝืนให้มีโทษทางกฎหมาย

- กรณีเป็นการปลูกจำนวนมากและมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์อื่น เช่น ใช้ทางการแพทย์ ใช้ทางการพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม เกษตรกรรม ควรมีระบบการอนุญาตหรือการจัดแจ้ง โดยมีการกำหนดคุณสมบัติ พื้นที่ปลูก และหน้าที่ผู้รับอนุญาตหรือจัดแจ้งแล้วแต่กรณี ให้มีการควบคุมตรวจสอบกำกับติดตามการปลูก การนำไปใช้ประโยชน์ และการกระจายของผลผลิต รวมถึงหน้าที่การรายงานของผู้รับอนุญาต เพื่อป้องกันการนำใช้นอกวัตถุประสงค์

5.2.2.3 ด้านการจำหน่ายช่อดอกกัญชาและผลิตภัณฑ์จากกัญชา

สำหรับมาตรการในปัจจุบันในการควบคุมการจำหน่ายช่อดอกกัญชาและผลิตภัณฑ์อื่นเกี่ยวกับกัญชา ผู้วิจัยจึงเห็นว่ายังมีไม่เพียงพอและยังไม่เหมาะสมในการคุ้มครองเยาวชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอว่าควรมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำหน่าย แบ่งเป็นสองกรณี ดังนี้

- กรณีช่อดอกที่สามารถนำไปใช้ในทางที่ผิดได้ ให้กำหนดได้เฉพาะเป็นการจำหน่ายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เป็นต้น โดยมีเงื่อนไข และมีการกำกับติดตามการนำไปใช้ประโยชน์ ส่วนกรณีการนำไปใช้อื่น ให้ห้ามการจำหน่ายแก่บุคคลอื่น (เนื่องจากหากมีการใช้ประโยชน์ส่วนตนได้ให้มีการจัดแจ้งได้อยู่แล้ว) ควรกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืนจำหน่ายให้ผู้อื่น และหากเป็นการจำหน่าย ให้ หรือแบ่ง กัญชา แก่บุคคลที่มีอายุขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด ให้มีโทษที่สูงขึ้นและควรเป็นโทษทางอาญา เพื่อควบคุมให้มีการใช้กัญชาอย่างเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ และเป็นการคุ้มครองเยาวชนจากการเข้าถึงกัญชาได้ง่าย

- กรณีที่สองคือผลิตภัณฑ์จากกัญชาเพื่อนำไปบริโภค เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารที่จำหน่ายอยู่ในร้านค้า หรือห้างสรรพสินค้า ควรมีการกำหนดสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากกัญชาโดยเฉพาะ หรือแยกออกเป็นสัดส่วนจากผลิตภัณฑ์อื่นโดยไม่ปะปนกัน ไม่ให้เป็นที่ปรากฏแก่เยาวชน เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงต่อการที่เยาวชนสามารถหยิบและเข้าถึงได้ง่าย การกำหนดสถานที่รวมความรวมถึงการกำหนดช่องทางจำหน่ายด้วย โดยห้ามจำหน่ายผ่านเครื่องจำหน่ายอัตโนมัติและผ่านช่องทางออนไลน์

การกำหนดมาตรการนี้ในกฎหมายเฉพาะผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสม เนื่องด้วยกฎหมายว่าด้วยอาหารไม่ได้กำหนดให้อำนาจในการจัดการกำหนดสถานที่จำหน่ายอาหาร และกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขแม้จะสามารถกำหนดเรื่องสถานที่จำหน่ายอาหารได้ อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบกำกับดูแลอยู่ในความดูแลของท้องถิ่น ซึ่งทำให้การบังคับใช้และการกำกับดูแลยาก ดังนั้นการกำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการควบคุมกัญชาทำให้ง่ายต่อการกำหนดสถานที่จำหน่ายครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์อาหาร และผลิตภัณฑ์อื่นที่อาจมีช่อดอกหรือสาร THC ผสมอยู่

5.2.2.4 ด้านการจำกัดสถานที่ใช้กัญชา

ผู้วิจัยเห็นว่าแม้จะมีการกำหนดให้ก่อกวนหรือควีนจากกัญชาเป็นเหตุรำคาญ แต่ยังไม่มีการกำหนดห้ามใช้กัญชาในที่สาธารณะโดยตรง มีเพียงการกำหนดให้ก่อกวนหรือควีนจากกัญชาหรือกัญชงเป็นเหตุรำคาญ ซึ่งต้องมีลักษณะอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงหรือผู้ที่ต้องประสบกับเหตุนั้นมาก่อน หากมีผู้ใดก่อให้เกิดเหตุรำคาญดังกล่าวผู้ก่อเหตุรำคาญจะยังไม่ได้รับโทษโดยเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายมีอำนาจสั่งให้ระงับหรือดำเนินการตามความเหมาะสมได้ แต่ในขั้นถัดไปนั้นหากผู้ก่อเหตุรำคาญนั้นฝ่าฝืนคำสั่งหรือการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ ถึงจะมีโทษตามกฎหมาย นอกจากนี้กระทรวงศึกษาได้ออกมาตรการให้หน่วยงานในสังกัดบุคลากรและนักเรียนนักศึกษาใช้กัญชาหรือกัญชงเพื่อนันทนาการ อย่างไรก็ตามไม่ได้กำหนดมาตรการลงโทษหากพบการฝ่าฝืน

ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอว่าควรมีการกำหนดห้ามสถานที่ใช้โดยตรง โดยจำกัดไม่ให้มีการใช้ในสถานที่สาธารณะทั่วไปและสถานที่ที่มีประชาชนและเยาวชนเข้าถึงได้ เช่น ห้ามใช้บริเวณสวนสาธารณะ ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า สถานที่ทางศาสนา โรงเรียนสถานศึกษา สถานที่ราชการ นอกจากนี้ควรห้ามการใช้ในรถยนต์ เนื่องจากกัญชามีผลต่อการขับชี่ยานพาหนะด้วย และให้มีโทษตามกฎหมายหากพบการใช้ในที่สาธารณะดังกล่าว การกำหนดไว้ในบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายทำได้และสามารถกำหนดโทษได้อย่างเหมาะสมโดยไม่ต้องรอการฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าหน้าที่

5.2.2.5 การควบคุมด้านโฆษณา

สำหรับมาตรการในปัจจุบันผู้วิจัยพบว่าการควบคุมการโฆษณา โดยผู้จำหน่ายช่อดอกกัญชาหรือแปรรูปกัญชาเพื่อการค้าต้องได้รับอนุญาตก่อน อย่างไรก็ตามสมุนไพรรควบคุมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 เพื่อกำหนดประเภท ลักษณะ ชนิด และชื่อของสมุนไพรมีค่าต่อการศึกษาหรือวิจัย มีความสำคัญทางเศรษฐกิจหรืออาจสูญพันธุ์ การใช้กฎหมายนี้เป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาจึงอาจไม่ตรงกับเจตนารมณ์กฎหมาย นอกจากนี้การห้ามการโฆษณาเป็นเพียงเงื่อนไขของการได้รับอนุญาต มิใช่บทบัญญัติห้ามฝ่าฝืน

ดังนั้นผู้วิจัยเสนอว่า ควรมีบทบัญญัติห้ามการโฆษณาช่อดอกกัญชารวมถึงผลิตภัณฑ์ที่มีการแปรรูปจากช่อดอกกัญชาทุกช่องทางรวมถึงช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อห้ามมิให้มีการชักจูงให้ผู้อื่นใช้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการให้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการและความรู้เชิงสร้างสรรค์สังคม และหากการโฆษณานั้นอาจกระทำให้ปรากฏต่อเยาวชนได้ ควรกำหนดให้มีโทษสูงขึ้น

5.2.2.6 ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของกัญชา การกำหนดค่าเตือนและข้อควรระวัง

ผู้วิจัยเสนอว่าควรมีมาตรการเรื่องรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์กัญชาประเภทใด ๆ ก็ตามที่อาจใช้บริโภคได้ เนื่องจากเยาวชนเข้าถึงได้ง่ายและเสี่ยงต่อการได้รับปริมาณสาร THC สูง ดังนั้นผลิตภัณฑ์จึงไม่ควรเป็นที่ดึงดูดใจต่อเยาวชน ทั้งเรื่องสี รูปภาพ การ์ตูน ความน่ารักประหลาด ทั้งนี้เสนอแนะให้มีการกำหนดสัญลักษณ์ว่ามีกัญชาผสมที่เห็นได้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นการเตือนผู้ปกครองและระมัดระวังไม่ให้เด็กนำไปใช้หรือบริโภคได้

5.2.2.7 ด้านบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องกับการกระทำต่อเยาวชน

ผู้วิจัยเสนอว่าควรกำหนดบทกำหนดโทษทางอาญาต่อผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเยาวชน และควรมีการกำหนดโทษในสูงขึ้นกว่าการกระทำผิดต่อบุคคลทั่วไป เพราะไม่สามารถใช้อำนาจของกฎหมายแม่บทใดในการกำหนดโทษเช่นนี้ได้ มาตรการดังกล่าวที่เสนอแนะให้กำหนดไว้ เช่น ห้ามใช้ หรือจ้างวาน บังคับ ชูเชิญเยาวชนให้กระทำผิดเกี่ยวกับกัญชา ห้ามการจำหน่ายกัญชาต่อเยาวชน ห้ามการโฆษณาต่อเยาวชน ห้ามการล่อลวงให้เยาวชนใช้กัญชา เป็นต้น เพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมายได้และสามารถบรรลุผลตามเจตนารมณ์กฎหมาย

5.2.2.8 เมื่อเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับกัญชา

เมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมายในการควบคุมกัญชาแล้ว ควรกำหนดให้ในกฎหมายแม่บทถึงเรื่องการค้าและการต่อเยาวชนผู้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับกัญชาด้วย เพื่อเป็นกระบวนการดำเนินการต่อเยาวชนที่กระทำผิดได้อย่างเหมาะสม

5.2.3 ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

แม้ว่าจะมีการปรับปรุงเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์สุขภาพโดยมุ่งคุ้มครองผู้บริโภคจากผลิตภัณฑ์สุขภาพที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำกับดูแลที่ดี หรือออกกฎหมายในการควบคุมกัญชาเป็นการเฉพาะและมีบทบัญญัติในการคุ้มครองเยาวชนก็ดี อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้มีการคุ้มครองเยาวชนอย่างครอบคลุม ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กร่วมด้วย เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหลายด้าน โดยเฉพาะในเรื่องที่กฎหมายที่ให้ผู้ปกครองและผู้มีส่วนร่วมในสังคม เข้ามาร่วมมีบทบาทในการป้องกันความเสี่ยงต่อการกระทำผิดของเด็ก การปกป้องเด็กจากผู้กระทำผิดต่อเด็กและสิ่งต้องห้ามที่กฎหมายกำหนด รวมถึงการฟื้นฟูเยียวยาเด็ก กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางยุติธรรมและทางสังคม

นอกจากนี้ จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าแม้ว่าพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 จะมีการกำหนดเรื่องมาตรการในการคุ้มครองเยาวชนจากสุราและบุหรี่ไว้อยู่แล้วก็ตาม แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ก็ได้มีการกำหนดให้บุหรี่และสุราเป็นสิ่งต้องห้ามในกฎหมายฉบับนี้ควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้มีกระบวนการจัดการคุ้มครองเด็กอย่างเหมาะสมและรอบด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการกำหนดให้กัญชาก็เป็นสิ่งต้องห้ามในกฎหมายฉบับนี้เช่นเดียวกันกับสุราและบุหรี่ เพื่อให้สามารถดำเนินการคุ้มครองเด็กไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ มีบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กที่ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่

- มาตรา 26 (10) ที่กำหนดห้ามผู้ใดกระทำการจำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์ แก้ไขโดยกำหนดถ้อยคำ “กัญชาหรือผลิตภัณฑ์กัญชา” เพิ่มลงไป เพื่อให้มีความชัดเจนและเป็นการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน และเป็นบทบัญญัติที่ห้ามบุคคลกระทำความผิดต่อเด็กหากฝ่าฝืน มีโทษทางอาญา

- มาตรา 45 วรรคหนึ่ง โดยเพิ่มถ้อยคำ “ห้ามมิให้เด็กซื้อหรือเสพสุรา หรือบุหรี่ หรือ “กัญชาหรือผลิตภัณฑ์กัญชา” หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือเสพสุราหรือบุหรี่ หรือ “กัญชาหรือผลิตภัณฑ์กัญชา” หากฝ่าฝืนให้พนักงานเจ้าหน้าที่...หรือวางข้อกำหนดอื่นใดเพื่อแก้ไข หรือป้องกันมิให้เด็กกระทำความผิดขึ้นอีกได้” เพื่อเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการสอดคล้องไปในทางเดียวกันกับกรณีพบเด็กซื้อสุราและบุหรี่ หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะสำหรับจำหน่ายหรือเสพสุราหรือบุหรี่ ซึ่งเป็นการแก้ไขป้องกันจากฝ่ายเด็ก โดยให้มีการร่วมปรึกษากับผู้ปกครองเพื่อหาแนวทางป้องกันไม่ให้เด็กกระทำความผิดอีก

การแก้ไขบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะทำให้เด็กได้รับการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในลักษณะเดียวกันกับการคุ้มครองเด็กจากสุราหรือบุหรี่ นอกจากนี้แง่มุมการคุ้มครองเยาวชนจากการเข้าถึงกัญชาแล้ว กฎหมายนี้ยังครอบคลุมในด้านการดำเนินการอย่างเหมาะสมกับเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด เด็กที่เป็นเหยื่อจากการกระทำความผิด รวมถึงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพกายและใจ เพื่อให้ตรงตามเจตนารมณ์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนให้มีสวัสดิภาพเด็ก และเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กอย่างแท้จริง

5.3 บทสรุป

ผู้วิจัยพบว่ามาตรการในการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในปัจจุบัน มีบางมาตรการที่ยังไม่เพียงพอเหมาะสมและสามารถกำหนดเพิ่มเติมหรือปรับปรุงได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดทำเป็นข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์สุขภาพที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำกับดูแล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเยาวชนจากผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมจากกัญชา โดยมีข้อเสนอว่าควรมีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยอาหาร และกฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์สมุนไพร ในด้านการจัดทำฉลาก ข้อความคำเตือนหรือข้อควรระวัง ด้านโฆษณา และด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารและผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ

ข้อเสนอต่อมา ผู้วิจัยได้เสนอแนะมาตรการคุ้มครองเยาวชนจากกัญชาในด้านต่าง ๆ ที่ไม่อยู่ในอำนาจในการควบคุมกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เนื่องจากเห็นว่าบางมาตรการมีไม่เพียงพอ และไม่สามารถกำหนดไว้ในกฎหมายฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ โดยผู้วิจัยเสนอแนะให้กำหนดเป็นมาตรการในกฎหมายว่าด้วยควบคุมกัญชาเป็นการเฉพาะ โดยมาตรการที่เสนอแนะให้มีการกำหนดในกฎหมายนี้ เช่น การขออนุญาตปลูก หรือการจัดแจ้งเพื่อใช้ประโยชน์จากกัญชา มีการดำเนินการควบคุมกำกับติดตามไม่ให้ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดให้และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ การควบคุมการจำหน่าย การใช้ การโฆษณา

เกี่ยวกับกัญชา การกำหนดอายุบุคคลขั้นต่ำที่กฎหมายอนุญาตให้ใช้ได้ รวมถึงบทกำหนดโทษต่าง ๆ โดยเฉพาะบทกำหนดโทษที่หนักขึ้นหากมีการกระทำผิดต่อเยาวชนหรือใช้ให้เยาวชนมีการกระทำผิดเกี่ยวกับกัญชา

ข้อเสนอแนะสุดท้ายนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีการกำหนดให้กัญชาเป็นสิ่งต้องห้ามในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กควบคู่กันไปด้วย (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546) เช่นเดียวกับสุราและบุหรี่ เพื่อให้มีการดำเนินการจัดการเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กสอดคล้องไปในทางเดียวกันกับสุราและบุหรี่ และครอบคลุมถึงการดำเนินการคุ้มครองเด็กในทุกด้าน เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดในการคุ้มครองเด็ก

บรรณานุกรม

- [1] ศรายุทธ ระดาพงษ์, พรราว ศุภจรรย์วัฒน์, และเมธิน ผดุงกิจ. (2564). ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาและพิษวิทยาของกัญชา: วารสารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ 2564;63(1). <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/dmsc/article/view/250243/170180>.
- [2] กรมสุขภาพจิต. (2562). CBD และ THC ในพืชกัญชา คืออะไร???. <https://dmh.go.th/news/view.asp?id=2264>
- [3] Stuyt E. (2018). The Problem with the Current High Potency THC Marijuana from the Perspective of an Addiction Psychiatrist. *National Library of Medicine*, 115(6), 482-486. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6312155/>
- [4] ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง กำหนดลักษณะกัญชง. (2562, 24, ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 264 ง. หน้า 7-8.
- [5] ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร. (2563). บันทึกของแผ่นดิน ๑๒ กัญชาและผองเพื่อน สมุนไพร...เพื่อระบบประสาทและจิตใจ (พิมพ์ครั้งที่ 1). ปรมัตถ์การพิมพ์
- [6] Single Convention on Narcotic Drugs, 1961, as amended by the 1972 protocol amending the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961. (n.d.). https://www.incb.org/incb/en/narcotic-drugs/1961_Convention.html
- [7] United Nations Treaty Collection. (n.d.). *Status of Treaties Chapter VI Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-18&chapter=6&clang=_en
- [8] ชีระ วรณารัตน์. (2563). รายงานฉบับสมบูรณ์ กรณีศึกษานโยบายกัญชาทางการแพทย์: สถานการณ์ผลกระทบ แนวทางจัดการ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทย. ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://cads.in.th/cads/content?id=110>
- [9] สำนักงานที่ปรึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์. (2563, ธันวาคม). รายงานความก้าวหน้าการใช้ประโยชน์จากกัญชาและกัญชงและกัญชงเบียบที่เกี่ยวข้องในสหภาพยุโรป . https://www.thaipdf.com/2068-st-brussels-journal_20210119090338/
- [10] World population review. *Countries Where Weed Is Illegal 2022*. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-where-weed-is-illegal>
- [11] พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522. (2522, 27, เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 96 ตอนที่ 63 ก. หน้า 40-82.
- [12] พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562. (2562, 18, กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 19 ก. หน้า 1-16.
- [13] ประมวลกฎหมายยาเสพติด. (2564, 8, พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนที่ 73 ก. หน้า 11-80.
- [14] พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด. (2564, 8, พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนที่ 73 ก. หน้า 1-10.
- [15] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565. (2565, 9, กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 35 ง. หน้า 8.

- [16] กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2564). คำแนะนำการใช้กัญชาทางการแพทย์: *Guidance on Cannabis for Medical Use* (พิมพ์ครั้งที่ 4). <https://mnfda.fda.moph.go.th/narcotic/wp-content/uploads/2021/04/Guidance-Updated-v-update-V.4260464.pdf>
- [17] ธนพล นิมสมบูรณ์. พิษวิทยาของกัญชา. (2563). *วารสารเวชกรรมโรงพยาบาล* 2563;30(2). <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/TJHP/article/view/248552>
- [18] Hajizadeh M. (2016). Legalizing and Regulating Marijuana in Canada: Review of Potential Economic, Social, and Health Impacts. *International Journal of Health Policy and Management*, 5(8), 453-456. https://www.ijhpm.com/article_3208.html
- [19] State of Colorado. *Effects on youth*. <https://cannabis.colorado.gov/health-effects/effects-on-youth>
- [20] Government of Canada. (2023). *Addiction to Cannabis*. <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/drugs-medication/cannabis/health-effects/addiction.html>
- [21] CDC Centers for Disease Control and Prevention. (2021). *Marijuana and Public Health Health Effect of Marijuana: Teen*. <https://www.cdc.gov/marijuana/health-effects/teens.html> accessed 12 February 2022.
- [22] กองควบคุมวัตถุเสพติด กัญชา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. *ความเห็นราชวิทยาลัย/แพทยสภา*. <https://cannabis.fda.moph.go.th/discussion-council/>
- [23] กรมสุขภาพจิต. (2565, 14, มิถุนายน). *กรมสุขภาพจิต ส่งเสริมความเข้าใจพร้อมห่วงใยประชาชนในการใช้กัญชาทางการแพทย์อย่างถูกวิธี เดินหน้าเปิดสายด่วน 1667 ให้คำปรึกษาในการใช้กัญชาทางการแพทย์อย่างปลอดภัย ไม่เสพติด ไม่เจ็บป่วยทางจิต*. https://cannabis.fda.moph.go.th/wp-content/uploads/2022/06/New65_Cannabis_140665.pdf
- [24] Government of Canada. (2021). *Cannabis Legalization and Regulation*. <https://www.justice.gc.ca/eng/cj-jp/cannabis/>
- [25] Cannabis Act 2018 (CA). <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-24.5/>
- [26] Government of Canada. (2021). *Legalizing and strictly regulating cannabis: Youth and adults*. <https://www.canada.ca/en/services/health/campaigns/cannabis/legalizing-strictly-regulating-cannabis-youth-adults.html>
- [27] United Nation. (2019). *UNODC Cannabis and Hallucinogens World Drug Report 2019*. <https://wdr.unodc.org/wdr2019/>
- [28] Medicinal and Adult Use Cannabis Regulation and Safety Act (MAUCRSA). https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displayexpandedbranch.xhtml?tocCode=BPC&division=10.&title=&part=&chapter=&article
- [29] Department of Cannabis Control. (n.d.). *What's legal*. <https://cannabis.ca.gov/consumers/whats-legal/>

- [30] Colorado Revised Statutes Constitution of 1876 Art. XVIII, § 16. Personal use and regulation of marijuana. <https://codes.findlaw.com/co/colorado-constitution-of-1876/co-const-art-xviii-sect-16.html>
- [31] State of Colorado. (n.d.). *Laws about marijuana use*. <https://cannabis.colorado.gov/legal-marijuana-use/laws-about-marijuana-use>
- [32] European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (n.d.). *Cannabis policy: status and recent development*. https://www.emcdda.europa.eu/publications/topic-overviews/cannabis-policy/html_en
- [33] ACT No. LXVI of 2021. Authority on the Responsible Use of Cannabis Act. <https://legislation.mt/eli/act/2021/66/eng>
- [34] พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522. (2522, 13, พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 96 ตอนที่ 79 ก. หน้า 1-29.
- [35] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 424) พ.ศ. 2564 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง กำหนดอาหารที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย. (2564, 25, กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 45 ง. หน้า 32.
- [36] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 427) พ.ศ. 2564 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนประกอบของส่วนของกัญชาหรือกัญชง. (2564, 23, กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 168 ง. หน้า 22-24.
- [37] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 425) พ.ศ. 2564 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง เมล็ดกัญชง น้ำมันจากเมล็ดกัญชง โปรตีนจากเมล็ดกัญชง และผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนประกอบของเมล็ดกัญชง น้ำมันจากเมล็ดกัญชง หรือโปรตีนจากเมล็ดกัญชง. (2564, 4, มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 49 ง. หน้า 1-7.
- [38] สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2565, 17, มิถุนายน). *อย. เตือนผู้โฆษณาขายผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชา กัญชงเกินจริง มีโทษถึงจำคุก*. <https://cannabis.fda.moph.go.th/wp-content/uploads/2022/06/News65-230665-8.pdf>
- [39] ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง หลักเกณฑ์การโฆษณาอาหาร พ.ศ. 2564. (2564, 30, มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 73 ง. หน้า 14.
- [40] พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562. (2562, 30, เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก. หน้า 121-164.
- [41] กองผลิตภัณฑ์สมุนไพร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. *แนวทางการเตรียมเอกสารเพื่อขออนุญาตผลิตภัณฑ์สมุนไพร*. https://www.fda.moph.go.th/Herbal/SitePages/product_allow.html
- [42] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งการผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย ต้องได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับ ใบรับแจ้งรายละเอียดหรือใบรับจดแจ้ง และชื่อ ปริมาณ และเงื่อนไขของวัตถุที่อาจใช้เป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์สมุนไพร สำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ขอจดแจ้ง พ.ศ. 2564. (2564, 31, พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 116 ง. หน้า 19-20.

- [43] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดคุณสมบัติ จำนวน หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการในสถานที่ผลิต นำเข้า ขาย และเก็บรักษาผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2565. (2564, 30, เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 60 ง. หน้า 11-14.
- [44] กองผลิตภัณฑ์สมุนไพร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. การขออนุญาตขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีกัญชา – กัญชากเป็นส่วนประกอบ. https://www.fda.moph.go.th/Herbal/SitePages/canabis_e-sub.html
- [45] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป. (2564, 30, เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 93 ง. หน้า 8-10.
- [46] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของผลิตภัณฑ์สมุนไพร ที่ห้ามนำเข้า พ.ศ. 2565. (2565, 8, มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 129 ง. หน้า 21.
- [47] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการโฆษณาผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2564. (2564, 25, สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 196 ง. หน้า 27-29.
- [48] พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558. (2558, 8, กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนที่ 86 ก. หน้า 5-24.
- [49] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การใช้ส่วนของกัญชาในเครื่องสำอาง พ.ศ. 2564. (2564, 17, พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 105 ง. หน้า 1.
- [50] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การใช้ส่วนของกัญชงในเครื่องสำอาง พ.ศ. 2564. (2564, 17, พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 105 ง. หน้า 2-3.
- [51] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การใช้สารสกัดที่มีสารแคนนาบิไดโอดออกจากกัญชาและกัญชงในเครื่องสำอาง พ.ศ. 2564. (2564, 17, พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 105 ง. หน้า 4-5.
- [52] ประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง การแสดงค่าเตือนที่ฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของส่วนของกัญชา พ.ศ. 2564. (2564, 17, พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 105 ง. หน้า 6.
- [53] ประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง การแสดงค่าเตือนที่ฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของส่วนของกัญชง พ.ศ. 2564. (2564, 17, พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 105 ง. หน้า 7.
- [54] ประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารสกัดที่มีสารแคนนาบิไดโอดออกจากกัญชาและกัญชง พ.ศ. 2564. (2564, 17, พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 105 ง. หน้า 8.
- [55] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สมุนไพรควบคุม (กัญชา) พ.ศ. 2565. (2565, 23, พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 232 ง. หน้า 3-4.
- [56] พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542. (2542, 29, พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 120 ก. หน้า 49-69.
- [57] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดให้การกระทำให้เกิดกลิ่น หรือควั่นกัญชา กัญชง หรือพืชอื่นใด เป็นเหตุร้ายกาจ พ.ศ. 2565. (2565, 14, มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 134 ง. หน้า 2.
- [58] พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. (2535, 5, เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอนที่ 38. หน้า 27-52.

- [59] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ การควบคุมคุณภาพและการจัดการสุขลักษณะของการจำหน่ายอาหารปรุงสำเร็จ ในสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ. 2565. (2565, 8, กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 169 ง. หน้า 11-16.
- [60] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ การควบคุมคุณภาพและการจัดการสุขลักษณะของการจำหน่ายอาหารปรุงสำเร็จ ในสถานที่จำหน่ายอาหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565. (2565, 25, สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 198 ง. หน้า 6-7.
- [61] ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับกัญชาหรือกัญชงในสถานศึกษา ส่วนราชการ หรือหน่วยงานในสังกัด และในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ. (2565, 4, กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 156 ง. หน้า 20-21.
- [62] พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. (2546, 6, กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอนที่ 62 ก. หน้า 1-30.
- [63] ประกาศกรุงเทพมหานคร เรื่อง การเฝ้าระวังปัญหาที่เกิดจากการใช้กัญชาหรือกัญชงในนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. (2565, 15, มิถุนายน).
https://mainadmin.bangkok.go.th/upload/file_DGjMgLUnab_093437.pdf
- [64] พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528. (2528, 31, สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 102 ตอนที่ 115 ก. หน้า 1-65.
- [65] กระทรวงการต่างประเทศ. (ม.ป.ป.). *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก Convention on the Rights of the child*. <https://humanrights.mfa.go.th/th/kids/72/>
- [66] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2558, 8, กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอนที่ 95 ก. หน้า 1-29.
- [67] พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 . (2560, 5, เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 39 ก. หน้า 27-46.
- [68] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดประเภทหรือชื่อของสถานที่สาธารณะ สถานที่ทำงาน และยานพาหนะ ให้ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของสถานที่และยานพาหนะเป็นเขตปลอดบุหรี่ หรือเขตสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ พ.ศ. 2561. (2561, 5, พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนพิเศษ 279 ง. หน้า 18-23.
- [69] ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เกี่ยวกับหีบห่อผลิตภัณฑ์ยาสูบและผลิตภัณฑ์ยาสูบประเภทบุหรี่ซิการ์แรต พ.ศ. 2562. (2562, 17, พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 126 ง. หน้า 13-17.
- [70] พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 . (2551, 13, กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 33 ก. หน้า 34-49.
- [71] ประกาศคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เกี่ยวกับฉลากของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2558. (2558, 22, มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 18 ง. หน้า 6-7.